

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

DE STAAT VAN VERLENGDE MINDERJARIGHEID (NIEUWE ARTIKELN 487BIS TOT 487OCTIES B.W.)

§ 1. Inleiding

1. *De Wet van 29 juni 1973*¹ vult het Burgerlijk Wetboek aan met zeven artikelen (art. 487bis tot 487octies), die de staat van verlengde minderjarigheid in het Belgisch privaatrecht invoeren.

Deze wet beoogt ernstig geestelijk achterlijken in de staat te behouden of terug te plaatsen waarin ze zich tijdens hun minderjarigheid bevonden, zodat eensdeels zij verder onbekwaam blijven en onder het gezag van hun ouders en/of een voogd blijven staan en, anderdeels, het niet nodig is hun één van de statuten te bezorgen, die specifiek ter bescherming van psychisch gestoorden in de wet geregeld zijn (gerechtelijke onbekwaamverklaring, benoeming van een gerechtelijk raadsman, benoeming van een voorlopig bewindvoerder voor een ten huize verzorgde, in een inrichting voor geesteszieken geplaatste of krachtens de Wet van 1 juli 1964 geïnterneerde geesteszieke).

2. *Korte inhoud van de wet.* De nieuwe wet vormt hoofdstuk IV van titel X van het Burgerlijk Wetboek, waarvan de traditionele hoofdstukken resp. handelen over meerderjarigheid, onbekwaamverklaring en de bijstand van een gerechtelijk raadsman.

Art. 487bis bepaalt wat onder een "geestelijk achterlijke" moet verstaan worden en verklaart dat een dergelijk persoon, ongeacht zijn leeftijd, in staat van verlengde minderjarigheid kan verklaard worden. Ten slotte wordt de algemene regel geformuleerd inzake de gevolgen van de verklaring: gelijkstelling, qua persoon en goederen, met een minderjarige beneden de vijftien jaar.

Art. 487ter bepaalt hoe de procedure op gang wordt gebracht: bij verzoekschrift, uitgaande van een aantal limitatief opgesomde personen, gericht tot de rechtbank van eerste aanleg.

Art. 487quater betreft wederom de gevolgen van de verklaring in staat van verlengde minderjarigheid: hoewel in toepassing van bovenvermelde algemene regel de ouders gezamenlijk de ouderlijke macht verder samen uitoefenen, kan nog tijdens beider leven de voogdij ingericht worden, op hun verzoek of op initiatief van het openbaar ministerie. Deze voogdij maakt het voorwerp uit van enkele bijzondere regels.

Met artikel 487quinquies komt men weer terecht bij het gerechtelijk recht omtrent de verlengd-minderjarigverklaring. Dit artikel bepaalt dat een aantal personen, opgeroepen bij gerechtsbrief, moeten gehoord worden in raadkamer. Tot degenen die gehoord moeten worden behoort degene wie het verzoek betreft; laatstgenoemde moet verplicht door een advocaat worden bijgestaan. Op conclusie van het openbaar ministerie kan de rechtbank onderzoeksmaatregelen bevelen. De uitspraak geschiedt openbaar.

De beslissing heeft gevolg vanaf de uitspraak; hoger beroep is mogelijk maar het heeft geen schorsende kracht.

Artikel 487sexies schrijft een aantal publiciteitsmaatregelen voor i.v.m. de beslissingen waarbij een persoon in staat van verlengde minderjarigheid wordt verklaard en daarmee verband houdende beslissingen: kennisgeving aan de minister van Justitie en de burgemeester van de gemeente waar de verlengd minderjarige is ingeschreven in de bevolkingsregisters; aantekening op de bevolkingsregisters en op de identiteitskaart van de betrokkene.

Artikel 487septies betreft de opheffing van de staat van verlengde minderjarigheid. Procedure en publici-

¹ *Staatsblad*, 3 juli 1973, blz. 7945; erratum in *Staatsblad*, 17 juli 1973, blz. 8423.

teit zijn dezelfde als bij het verzoek tot verklaring in staat van verlengde minderjarigheid.

Artikel 487^{octies} tenslotte bepaalt dat de gewone voorschriften over de voogdij van minderjarigen van toepassing zijn, onder voorbehoud van de afwijkingen die artikel 487^{quater} bepaalt.

3. *Oorsprong van de wet.* Leidende figuren in de Nationale Vereniging voor Hulp aan de Verstandelijk Gehandicapten, zoals Mr. G. KIRSCHEN, Mevr. Dr. KIRSCHEN-PORTRAY, vrederechter C. VAN MALDEREN, staan aan de oorsprong van de hier besproken wet.

Meer bepaald schijnt de instelling van de verlengde minderjarigheid door Mr. G. KIRSCHEN (thans stafhouder van de Brusselse Balie) te zijn uitgedacht (zie verder nr. 71 over de originaliteit van deze rechtsfiguur).

Reeds in 1965 stond het uitvaardigen van een wet op de verlengde minderjarigheid op het programma van voormelde vereniging², die een campagne voerde om haar doel te bereiken³.

Terwijl in België aldus de gedachte van de verlengde minderjarigheid opgang maakte, ijverden dezelfde personen en dezelfde vereniging voor haar opnemings in de wetgeving van andere landen⁴.

Deze actie tot de opbouw van een specifiek en afzonderlijk recht voor de psychisch gehandicapten leidde tot een ontmoeting en coördinatie met de actie tot hervorming van het recht omtrent de eigenlijke geesteszieken, welke onder het impuls van de toenmalige minister van Justitie A. VRANCKX⁵ leidde tot het neerleggen van wetsontwerpen ter vervanging van de Krankzinnigenwet van 1850.

4. *Parlementaire geschiedenis van de wet.* Hoewel de hier besproken wet reeds voorbereid werd onder het ministerschap van P. WIGNY, was het uiteindelijk minister van Justitie A. VRANCKX die op 24 april 1969 het wetsontwerp nr. 303 neerlegde⁶.

Dit wetsontwerp hield rekening met een aantal opmerkingen van de Raad van State⁷, die een vrij kri-

tisch advies had uitgebracht over het hem voorgelegde voorontwerp⁸.

Het wetsontwerp⁹ werd eerst door de Senaat behandeld. Ondertussen diende het, wegens de ontbinding van het Parlement in 1971, door de Wet van 3 maart 1972 van verval ontheven te worden¹⁰.

Het verslag van de senaatscommissie voor Justitie is van de hand van senator J. HAMBYE¹¹. Deze commissie maakte gebruik van het advies van de Hoge Raad voor Minder-validen, en hield rekening met verscheidene opmerkingen van de raad¹².

De bespreking van het ontwerp in de Senaat zelf had weinig om het lijf: men beperkte zich tot een verwijzing naar het verslag van de commissie en de voorlezing van de voorgestelde artikelen, terwijl een F.D.F.-R.W. senator bekwam dat een passus uit het (uiteindelijk) artikel 487ter B.W. in naar zijn smaak eleganter Frans werd opgesteld¹³.

Het verslag van de kamercommissie voor Justitie over het wetsontwerp¹⁴ is van de hand van volksvertegenwoordiger R. COLLIGNON¹⁵. Hoewel de commissie het door de Senaat overgemaakt ontwerp ongewijzigd goedkeurde, bevat dit verslag interessante bemerkingen. De Kamer zelf beperkte er zich toe het ontwerp goed te keuren¹⁶.

5. *De hervorming van het recht omtrent de psychisch gestoorden.* Het huidige Belgisch recht omtrent de psychisch gestoorden biedt een verwarde aanblik, doordat belangrijke regels niet in het Burgerlijk Wetboek zijn opgenomen maar het voorwerp vormen van een afzonderlijke wet, de zogenaamde Krankzinnigenwet van 18 juni 1850, gewijzigd bij de Wetten van 28 december 1873, 9 april 1930, het K.B. van 14 augustus

⁸ Plaatsgebrek noopt ons ertoe slechts zeer uitzonderlijk uit te weiden over de niet gepubliceerde voorontwerpen.

⁹ Het wetsontwerp was het voorwerp van een studie: A. KEBERS, "Arriération mentale et minorité prolongée", *J.T.*, 1969, 673-675.

¹⁰ Verslag HAMBYE, blz. 2.

¹¹ *Parl. Besch.*, Senaat, 1972-73, nr. 15 van 10 oktober 1972.

¹² Hoge Raad voor Minder-validen, *Nota voor de heer minister van Justitie betreffende het wetsontwerp ter aanvulling van titel X, Boek I van het Burgerlijk Wetboek door inlassing van de staat van verlengde minderjarigheid*, document H.R.G./I/nr. 28 (69), z.d., 7 blz., getypt (bestaat ook in het Frans). De Nationale Vereniging voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten verleende een gelijkkluidend advies (*Nota betreffende het ontwerp van wet tot aanvulling van titel X van Boek van het Burgerlijk Wetboek door invoering van de staat van verlengde minderjarigheid*, z.d., gestencild, 4 blz.).

¹³ Vergadering van 24 oktober 1972, *Parl. Hand.*, Senaat, 1972-73, blz. 104-106 en 112.

¹⁴ *Parl. Besch.*, Kamer, 1972-73, Wetsontwerp nr. 417-1 van 25 oktober 1972.

¹⁵ *Ibid.*, Verslag nr. 417-2 van de heer R. COLLIGNON van 7 juni 1973.

¹⁶ Vergaderingen van 13 en 14 juni 1973, *Parl. Hand.*, Kamer, 1972-73, blz. 2253-2254 en 2316.

² Werkprogramma van de Vereniging, in *Amentia* (Brussel), nr. 6, april 1965, blz. 10.

³ G. KIRSCHEN, "Vers un état de minorité prolongée", *J.T.*, 1967, 311; G. KIRSCHEN, "La minorité prolongée", *Amentia*, nr. 12, juli 1967, 8-9; G. KIRSCHEN, "Un projet sur la prolongation de la minorité", *Le Soir*, 15 januari 1971.

⁴ Zie nl. *Legislative Aspects of Mental Retardation*, Stockholm, 1967, 20 blz. (Conclusies van het Symposium te Stockholm (1967) van de International League of Societies for the Mentally Handicapped); *Symposium on guardianship for the Retarded*, Brussel, 1970, 35 blz. (Conclusies van het Symposium door dezelfde liga ingericht te San Sebastian, 1969).

⁵ Cfr. A. VRANCKX, *Geesteszieken*, Brugge, 1° uitgave, 1965; 2° uitgave, 1972 (Administratief Lexicon).

⁶ *Parl. Besch.*, Senaat, 1968-69, nr. 303.

⁷ Advies van de Raad van State van 16 oktober 1968, gehecht aan ontwerp nr. 303, blz. 6 tot 11. Daar met dit advies rekening gehouden werd, kan het slechts met grote omzichtigheid gebruikt worden: het is een kritiek op een niet gepubliceerd voorontwerp van ontwerp nr. 303.

1933, het K.B. nr. 64 van 30 november 1939, de Wet-ten van 7 april 1964, 10 oktober 1967 en 7 april 1973.

Bovendien is dit recht erg verouderd (de basisteksten dateren resp. uit 1803 en 1950), en maakte het tot de Wet van 29 juni 1973 niet het gewenste onderscheid tussen psychische stoornissen van zeer verschillende aard.

Deze euvels zullen – gedeeltelijk althans – verholpen worden, wanneer de geplande wetshervorming gerealiseerd wordt.

Het ontwerp waaruit de Wet van 29 juni 1973 is voortgekomen, maakt inderdaad deel uit van een geheel van drie ontwerpen, die een vrij grondige hervorming beogen van het recht omtrent de psychisch gestoorden.

De twee andere wetsontwerpen zijn resp. ontwerp nr. 253 van 12 maart 1969 over de bescherming van de persoon van de geesteszieken en nr. 297 van 11 april 1969 over de bescherming van de goederen van geesteszieken en gehandicapten. Deze beide ontwerpen beogen de vervanging van de Krankzinnigenwet¹⁷.

Om bepaalde redenen¹⁸ werd de behandeling van de hervorming van de Krankzinnigenwet (ontwerpen nrs. 253 en 297) opgeschort, maar enkele hervormingen op dat gebied, die bijzonder dringend geacht werden, zijn doorgevoerd door een afzonderlijke wet, de Wet van 8 mei 1973¹⁹. Deze wet wijzigd vooral het statuut van de algemene voorlopige bewindvoerder in inrichtingen voor geesteszieken (voorschriften omtrent hun benoeming, waarborgen en toezicht op hun beheer, bezoldiging) en past de regels over de bevoegdheid van de voorlopige bewindvoerder aan bepaalde regelingen van het Gerechtelijk Wetboek aan.

6. *Plan van onderhavige studie.* Na deze inleiding (§ 1), behandelen we eerst het statuut van degene die in staat van verlengde minderjarigheid wordt verklaard (§ 2). We zullen achtereenvolgens het begrip geestelijke achterlijkheid (§ 2, I), de gevolgen van de verklaring in staat van verlengde minderjarigheid (§ 2, II) en de duur van de gevolgen van de staat (§ 2, III) onderzoeken.

Vervolgens wordt aandacht besteed aan de procedure tot verlengd-minderjarigverklaring²⁰ onderzocht (§ 3). Daarna analyseren we de verhouding van de verlengde minderjarigheid tot andere beschermingsstatuten (§ 4). Ten slotte veroorloven we ons een korte evaluatie van de nieuwe wet (§ 5).

¹⁷ Over het geheel van deze ontwerpen zie A. VRANCKX, *Geesteszieken*, 2^e uitg., nrs. 234-236, en A. VRANCKX, "De hervorming van de wetgeving op de geesteszieken", *Acta Hospitalia* (Leuven), XII (1972), nr. 2, 137-147; A. POSTELNICU, "Le statut des incapables majeurs", *J.T.*, 1972, 617-621.

¹⁸ Vermeld in het verslag HAMBYE, blz. 2.

¹⁹ *Staatsblad*, 24 mei 1973, blz. 6458.

²⁰ Hoewel ze in de wet niet voorkomen, gebruiken we in deze studie de uitdrukkingen "verlengd minderjarige" en "verlengd-minderjarigverklaring".

§ 2. Het statuut van de geestelijk achterlijken

I. PERSONEN OP WIE DE ARTIKELEN 487bis TOT 487octies B.W. VAN TOEPASSING ZIJN

7. *Geestelijke achterlijkheid – Algemeen.* De Wet van 29 juni 1973 is enkel van toepassing op "geestelijk achterlijken", en niet op alle psychisch gestoorden.

Op het eerste gezicht was in het ontwerp nr. 303 het toepassingsgebied ruimer omschreven. Iedere "minderjarige wiens geestestoestand laat voorzien dat hij zich zelf niet zal kunnen besturen noch zijn goederen beheren bij het bereiken van de volle leeftijd van eenentwintig jaren"²¹ zou men volgens de opstellers van het ontwerp in staat van verlengde minderjarigheid kunnen verklaren.

Nader gepreciseerd werd het begrip minderjarig geesteszieke in het ontwerp niet, maar uit de memorie van toelichting blijkt dat de opstellers dachten aan mentaal gehandicapten met een aangeboren psychische onvolmaaktheid: "zwakzinnigen en andere geestelijk gehandicapten wier verstandelijke vermogens zich niet hebben ontwikkeld en aldus wat betreft inzicht en wilsuiging in een infantiel stadium zijn gebleven"²².

Dacht men zowel aan karakter- als geestesgestoorden? Waarschijnlijk niet²³.

Tijdens de besprekingen in de senaatscommissie werd het toepassingsgebied van de wet met meer precisie omschreven. Dit gebeurde op aandringen van de Hoge Raad voor Minder-validen, die erop aandrong dat de staat van verlengde minderjarigheid zou voorbehouden worden "voor ernstige gevallen van geestelijke achterlijkheid, dit wil zeggen voor degenen die in een aangeboren staat van geestelijke onvolwaardigheid verkeren, veroorzaakt door een uitgebleven ontwikkeling van de gezamenlijke geestes-, gevoels- en wilsvermogens, die, in de huidige stand van de wetenschap, definitief en ongeneeslijk is"²⁴.

De senaatscommissie volgde dit advies, zodat de wet niet van toepassing is: (a) op personen die een lichte geesteszwakheid of lichte karakterstoornissen vertonen; (b) op personen wier handicap ontstond door ziekte of ongeval, nadat ze eerst een normale ontwikkeling kenden²⁵.

Het advies van de Hoge Raad voor Minder-validen leidde tot de invoering van het begrip geestelijke achterlijkheid en tot de uitdrukkelijke bepaling van dat begrip in de wettekst:

²¹ Ontwerp nr. 303, art. 487bis.

²² Ontwerp nr. 303, memorie van toelichting, blz. 1.

²³ Cf. nochtans het advies van de Raad van State, gehecht aan ontwerp nr. 303, blz. 6.

²⁴ Verslag HAMBYE, blz. 3; cfr. Nota van de Hoge Raad voor Minder-validen, blz. 1-2.

²⁵ Verslag HAMBYE, blz. 3-4.

"Een [persoon] van wie gebleken is dat hij wegens ernstige geestelijke achterlijkheid ongeschikt is en schijnt te zullen blijven om zichzelf te leiden en zijn goederen te beheeren (...). "Onder ernstige achterlijkheid moet worden verstaan een staat van geestelijke onvolwaardigheid, aangeboren of begonnen tijdens de vroege kinderjaren, en gekenmerkt door een uitgebleven ontwikkeling van de gezamenlijke vermogens van verstand, gevoel en wil." (art. 487bis, 1e en 2e lid B.W.).

Uit deze tekst blijkt dat aan de vier volgende voorwaarden behoort voldaan te zijn, opdat het statuut zou kunnen toegepast worden :

- 1° de persoon in kwestie moet een *geestelijk achterlijke* zijn ;
- 2° het moet een *ernstige* achterlijkheid betreffen ;
- 3° de achterlijkheid behoort *aangeboren* te zijn of *ontstaan in de vroege kinderjaren* ;
- 4° de achterlijkheid dient naar alle vooruitzichten *blijvend* te zijn.

8. *Geestelijke achterlijkheid* – *Begrip*. Degenen die de wet "geestelijk achterlijken" noemt zijn de personen die men ook als verstandelijk of mentaal gehandicapten, zwakzinnigen of oligofrenen aanduidt.

Mentaal gehandicapten, of geestelijk achterlijken zoals de wet hen noemt, dienen onderscheiden te worden van andere psychisch gestoorde, nl. van de geesteszieken in de enge betekenis van het woord.

Dit onderscheid kunnen we best doen aanvoelen door de vergelijking over te nemen, die Dr. R. PORTRAY ontwikkelde vóór de Kamercommissie :

"De *geesteszieke* is een persoon wiens intelligentie zich normaal heeft ontwikkeld. Storingen in de gedragingen, in het gevoelsleven, in de betrekkingen met de omgeving treden aan het licht wanneer de betrokkene de volwassen leeftijd heeft bereikt, meestal na de puberteitsjaren, soms veel later.

"Zij kunnen een ingrijpende invloed hebben op het oordeel en de gedragingen van de zieke, maar meestal blijft de intelligentie zelf onaantastbaar.

"Die storingen zijn niet noodzakelijkerwijs onomkeerbaar of blijvend.

"Men kan ze verzorgen, doen afnemen of zelfs genezen.

"Bij de zieken kunnen periodes voorkomen waarin zij zich volkomen normaal gedragen.

"De bepaling van de juiste aard van die storingen is soms moeilijk en eist een delicaat psychiatrisch onderzoek.

"De *geestelijke achterlijkheid* daarentegen is een aanzienlijke verstandelijke onvolwaardigheid vanaf de geboorte of de eerste levensjaren.

"Wanneer een persoon geestelijk achterlijk is, ontwikkelt zijn verstand zich niet volgens het normale ritme en het bereikt nooit een normaal peil.

"Die toestand is onomkeerbaar. Met onze huidige kennis beschikken wij over geen specifieke medicatie om zulks te verhelpen.

"Het verstand van de volwassen geestelijk achterlijke zal dus steeds ver beneden het normale peil liggen. Zijn aanpassingsmogelijkheden zijn beperkt, maar zijn gedragingen geven over het algemeen geen aanleiding tot moeilijkheden.

"De persoon en de goederen van de achterlijke zullen gedurende diens hele leven bescherming behoeven"²⁶.

Men mag ervan overtuigd zijn dat de wet niet van toepassing is op geesteszieken in de enge zin van het woord, wier verstandelijke vermogens intact en ontwikkeld kunnen zijn²⁷. De oorsprong van de wet en de preciseringen die op aanbeveling van de Hoge Raad voor Minder-validen in de wet opgenomen werden maken zulks duidelijk. De door de wet gebezigde term "achterlijkheid" impliceert trouwens evenzeer de uitsluiting van geesteszieken *stricto sensu*.

Hoe komt het dan dat de wet de geestelijke achterlijkheid beschrijft als een toestand die gekenmerkt wordt door een uitgebleven ontwikkeling van verstand, gevoel en wil ?

Vooreerst dient men erop te wijzen dat de verstandelijke handicap nooit alleen voorkomt, hoewel hij door zijn overwegende betekenis het ziektebeeld bepaalt. De intelligentie van de verstandelijk gehandicapten kan niet vergeleken worden met die van mensen van hun milieu²⁸, maar bovendien is deze stoornis "vergezeld (...) van een zekere mate van affectief-dynamische stoornis die men ten dele kan opvatten als het rechtstreeks gevolg van dezelfde hersendysfunctie, ten dele als sekundair aan het verstandelijk deficit"²⁹.

Vervolgens kan men een verband zien tussen deze karakterisering van de achterlijkheid en de eis dat ze ernstig zou zijn (waarover verder, nr. 9) : indien de verstandelijke handicap zeer ernstig is, zal hij noodzakelijk gepaard gaan met stoornissen op het gebied van het affectieve.

Omgekeerd zal de intelligentie van een persoon die zeer ernstige affectieve en wilsstoornissen vertoont, niet naar behoren functioneren ; zo zal wellicht, ook als zijn intelligentie-quotiënt hoewel laag, toch niet uiterst laag ligt, een dergelijk persoon onder toepassing van de wet kunnen vallen (b.v. een autistisch kind). Besluiten we hieruit dat hoewel de wet de verstandelijk gehandicapten bedoelt, de termen zo soepel gekozen zijn, dat er ruimte gelaten wordt voor toepassing op gevarieerde gevallen.

9. *Ernstige achterlijkheid*. De geestelijke achterlijkheid moet ernstig zijn. Men zal zich herinneren dat de Hoge Raad voor Minder-validen met succes suggereerde de wet niet toepasselijk te verklaren op (o.m.) lichte debielen³⁰.

Hoe zal men de ernst van de handicap meten ?

²⁷ Aldus ook KEBERS, o.c., J.T., 1969, 673 : "Les termes de la loi nous semblent en tout cas exclure du champ de son application les déficients caractériels et la catégorie des malades dits psychotiques". – "Cette loi ne s'applique donc point aux malades mentaux, c'est-à-dire aux déments, aliénés..." (Lois sociales en faveur des handicapés mentaux, Brussel, Association Nationale d'Aide aux Handicapés Mentaux, 1973, blz. 29).

²⁸ G. BUYSE, *Psychiatrie voor niet psychiaters*, Leuven, Acco, z.d. (1972 ?), blz. 117.

²⁹ *Idem*, blz. 119 ; cf. blz. 121.

³⁰ Nota van de Hoge Raad voor Minder-validen, blz. 1.

²⁶ Verslag COLLIGNON, blz. 4-5.

Hierover vindt men in de wet niets, en dit betreuren we³¹. Wellicht had men hier de praktizijns een concreter criterium kunnen aan de hand doen, b.v. door te verwijzen naar het intelligentiequotiënt.

Prof. BUYSE schat de oligofrenen op 3,5 % van de bevolking³². Hij deelt de verstandelijk gehandicapten in drie categorieën in: de opvoedbaren (I.Q. tussen 80 en 60); de halfopvoedbaren (I.Q. tussen 60 en 35); de onopvoedbaren (I.Q. onder 35)³³. Het is "zo dat men onder I.Q. 80 4 à 5 % der bevolking aantreft en wel: ongeveer 20 per 1.000 tussen I.Q. 80 en 70, ongeveer 25 per 1.000 tussen I.Q. 70 en 50, ongeveer 4 per 1.000 tussen I.Q. 50 en 25, en ongeveer 1 per 1.000 onder I.Q. 25"³⁴.

In haar tijdschrift, *Amentia*, pleitte de Nationale Vereniging voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten meermaals voor het aanwenden, o.m. in de wetgeving, van een uniforme terminologie die werd opgesteld door de Wereld-Gezondheidsorganisatie, en aangepast door voormelde Vereniging³⁵: de lichte zwakzinnigheid (I.Q. 50/55 tot 70/75), de matige zwakzinnigheid (I.Q. $\pm$ 35 tot 50/55), de ernstige zwakzinnigheid (I.Q. 20/25 tot $\pm$ 35), de zware zwakzinnigheid (I.Q. tot $\pm$ 20/25)³⁶.

Genoemde vereniging vroeg evenwel nadrukkelijk dat de I.Q. niet zouden aangewend worden in wetteksten, waarin het veelal om de sociale aanpassingsmogelijkheden van de gehandicapten gaat, die moeilijk in cijfers kunnen uitgedrukt worden³⁷. Hoewel het probleem van de aanwending van het I.Q. tijdens de voorbereiding van de besproken wet helemaal niet te berde schijnt gebracht te zijn, lijkt men dit standpunt te hebben overgenomen, dat trouwens reeds ter gelegenheid van het opstellen van de wetgeving op het buitengewoon onderwijs gezegevierd had (Wet 6 juli 1970).

Het lijkt niet aan twijfel onderhevig dat met het gebruik van die term niet de bedoeling voorlag naar enige wetenschappelijke indeling te verwijzen³⁸. Toch beschikt men over enig houvast: de achterlijkheid moet zo ernstig zijn dat ze de betrokkene verhindert zijn persoon en goederen zelf te besturen³⁹. "De per-

soon moet zich werkelijk als kind voordoen in zijn gedragingen of redenering"⁴⁰.

Het zou onjuist zijn uit de gelijkstelling met minderjarigen beneden de 15 jaar af te leiden dat een verstandsniveau van een kind van b.v. veertien jaar voldoende zou zijn om de verklaring uit te lokken: de betrokkene moet zich ruim beneden dit peil bevinden⁴¹.

10. *Aangeboren achterlijkheid*. Zoals we boven aanstipten volgde de senaatscommissie het advies op van de Hoge Raad voor Minder-validen, die de toepassing van de wet beperkt wilde zien tot slachtoffers van aangeboren geestelijke achterlijkheid, met uitsluiting van gestoorden wier ziekte ontstaat na de vroegere kinderjaren. De bedoeling was het onderscheid tussen psychisch achterlijken en echte geesteszieken zuiver te houden.

De commissie lijkt echter – o.i. terecht – niet geheel overtuigd geweest te zijn van de gegrondheid van deze beperking⁴².

Deze voorwaarde is vervuld bij wat in wetenschappelijke kringen met zwakzinnigheid of oligofrenie wordt bedoeld⁴³; men bezigt deze termen waar de verstandelijke vermogens ten laatste getroffen worden vóór de tijd van het verschijnen van de spraak (2 tot 3 jaar)⁴⁴.

Daar de wet echter geen precieze bepaling bevat van wat onder "vroeg kinderjaren" behoort verstaan te worden, zou men ook kunnen aannemen dat die uitdrukking betrekking heeft op de hele levensduur vóór het schoolgaan; een brede uitlegging van de wet eventueel zou aldus kunnen leiden tot de toepassing ervan op kinderen wier handicap optreedt op zes- of zevenjarige leeftijd.

11. *Blijvende achterlijkheid*. De geestelijke achterlijkheid behoort naar alle vooruitzichten blijvend te zijn.

Deze voorwaarde is vervuld bij wat in wetenschappelijke kringen met zwakzinnigheid of oligofrenie wordt bedoeld⁴⁵.

12. *Toepassing van de wet op meerderjarige geestelijk achterlijken*. Volgens ontwerp nr. 303 (art. 487bis) diende de verklaring van verlengde minderjarigheid aangevraagd te worden tijdens de minderjarigheid van de betrokkene. Wel werd in een overgangsmaatregel voorzien (art. 3 van het ontwerp), op grond waarvan gedurende twee jaar na het in werking

³¹ Cf. de kritiek van A. KEBERS, o.c., J.T., 1969, 673.

³² O.c., blz. 8.

³³ O.c., blz. 121.

³⁴ O.c., blz. 123.

³⁵ Nomenclatuur van de geestelijke handicap, *Amentia*, nr. 11, maart 1967, blz. 26; Voorstel tot eenmaking van de nomenclatuur..., *Amentia*, nr. 23, maart 1971, blz. 16-17; Nomenclatuur, *Amentia*, nr. 26, blz. 7-9; Enkele bedenkingen bij de gebruikte terminologie, *Amentia*, nr. 29, 1973, blz. 27-28.

³⁶ *Amentia*, nr. 23, maart 1971, blz. 17.

³⁷ Voorstel..., *Amentia*, nr. 23, maart 1971, blz. 16.

³⁸ Is het van betekenis dat het Franse equivalent van "ernstig" (grave) niet in de indeling van de Wereld-Gezondheidsorganisatie voorkomt, waarin daarentegen "profond" en "sévère" gebruikt worden?

³⁹ *Lois sociales en faveur des handicapés mentaux*, blz. 29, nr. 132.

⁴⁰ C. VAN MALDEREN, "Eindelijk een grote overwinning: de wet op de verlengde minderjarigheid is er!", *Amentia* (Nederlandse uitgave), nr. 30, 1973, blz. 9.

⁴¹ *Idem*, blz. 10.

⁴² Verslag HAMBYE, blz. 4.

⁴³ BUYSE, o.c., blz. 117-119.

⁴⁴ *Idem*, blz. 119. Het inlassen van de uitdrukking "vroeg kinderjaren" zou verband houden met de fenylcetonurie.

⁴⁵ *Idem*, blz. 119.

treden van de wet kon gevraagd worden dat meerderjarigen, die aan de andere voorwaarden van de wet voldeden, in staat van verlengde minderjarigheid zouden verklaard worden.

Op advies van de Hoge Raad voor Minder-validen⁴⁶ werd de beperking van de toepassing van de wet tot minderjarigen door de Senaatscommissie uit de tekst verwijderd; want "de ervaring leert dat de ouders van de zieken dikwijls onvoldoende bekend zijn met de maatregelen die zij zouden kunnen nemen in het belang van het kind"⁴⁷. Hoewel een minderheid in de senaatscommissie bezwaren had tegen het opleggen van de staat van verlengde minderjarigheid aan een meerderjarige, die vanaf zijn meerderjarigheid en zulks tot de verklaring theoretisch bekwaam is geweest, opteerde men voor het toepassen van de instelling op meerderjarigen (art. 487bis, 3° lid B.W.; art. 487ter, 2° lid B.W.). Meerderjarigen kunnen derhalve in staat van verlengde minderjarigheid verklaard worden, op voorwaarde evenwel dat ze aan een geestelijke achterlijkheid lijden die aan de voorwaarden van art. 487bis B.W. voldoet; m.a.w. moet ze aangeboren zijn of ontstaan zijn in de vroege kinderjaren⁴⁸.

II. GEVOLGEN VAN DE STAAT VAN VERLENGDE MINDERJARIGHEID

A. PRINCIPE

13. *Teksten over de gevolgen van de verlengde minderjarigheid.* Over de gevolgen van de verlengde-minderjarigverklaring vindt men in de besproken wet: (a) art. 487bis, 4° lid, dat het principe bevat, (b) art. 487quater dat de vraag behandelt of over de achterlijke ouderlijk of voogdijgezag zal worden uitgeoefend, en (c) art. 487quinquies, 6° lid, dat het tijdstip bepaalt waarop de wijziging van staat intreedt.

Zoals we verder zullen zien, zijn deze laconieke teksten niet voldoende om de vele problemen die kunnen rijzen, op te lossen.

14. *Art. 487bis, 4° lid B.W.* Het principe van het gevolg van de verlengde minderjarigheid ligt vervat in art. 487bis, 4° lid B.W.: "*Hij die in staat van verlengde minderjarigheid is verklaard, wordt ten aanzien van zijn persoon en zijn goederen gelijkgesteld met een minderjarige beneden de vijftien jaar.*"

Aan de fundamentele regel werd sinds de aanvang

niets veranderd⁴⁹; wel doorliep de tekst een evolutie voor het tot de gelijkstelling met minderjarigen beneden vijftien jaar kwam.

15. *Persoon en goederen.* De persoon die in staat van verlengde minderjarigheid is verklaard, wordt gelijkgesteld met een minderjarige wat betreft zijn "persoon en goederen". Hij heeft de *onbekwaamheid* van een minderjarige. De bedoeling is op de meerderjarige het *statuut* van de minderjarige toepasselijk te maken. Dit beschermingsstatuut nu bestaat uit nauw met elkaar verbonden elementen:

- (a) het gezag (ouderlijke macht of gezag van de voogd of een combinatie van de twee);
- (b) de handelingsonbekwaamheid;
- (c) een beperkte rechtsonbekwaamheid.

De handelingsonbekwaamheid is gedeeltelijk verstrengeld met een partiële rechtsonbekwaamheid (b.v. geen huwelijk tot vijftien resp. achttien jaar). Doch beperkte rechtsonbekwaamheden op het gebied van het privaatrecht treffen ook *meerderjarigen* (tot een zekere leeftijd, b.v. adoptie: eenentwintig / dertig / vijfendertig jaar; pleegvoogdij: vijfentwintig jaar). Hoewel het niet zonder meer duidelijk is dat deze rechtsonbekwaamheden deel uitmaken van het beschermingsstatuut van jeugdige personen, denken we wel dat ze tot het gebied behoren dat bestreken wordt door de verlengde minderjarigheid. Hetzelfde nemen we aan voor de *maximum*-leeftijdsgrens voor wettiging door adoptie (eenentwintig jaar). Onze uitlegging van art. 487bis, 4° lid B.W. komt hierop neer dat we "persoon en goederen" begrijpen als "bekwaamheid" in de breedste betekenis van dit woord, nl. omvattend ouderlijke macht en plicht, voogdijgezag, rechtsbekwaamheid en handelingsbekwaamheid. Spijtig genoeg werd het begrip "persoon en goederen" tijdens de voorbereiding van de wet ternauwernood ontleed.

Van deze visie blijkt de juistheid uit de tekst van de wet. Zo wordt er gesproken van de "staat" van verlengde minderjarigheid. De plaats van de voorschriften in het B.W. is kenschetsend. De keuze van de termen "persoon en goederen" is het eveneens: ze verwijzen naar de twee hoofdelementen van de ouderlijke macht volgens de klassieke doctrine, en ze vormen een echo van in recente wetgeving voorkomende uitdrukkingen ("het bestuur over de persoon en over de goederen van de kinderen", art. 302 B.W. sinds Wet 8 april 1965; idem, art. 1288, 2°, Ger.W. sinds Wet 1 juli 1972). Verwijzen we ten slotte naar de omschrijving van het begrip geestelijke achterlijkheid, waar gezegd wordt dat het moet gaan om iemand van wie voorzien wordt dat hij ongeschikt zal blijven "om zichzelf te leiden en zijn goederen te beheren" (art. 487bis B.W.).

⁴⁹ Art. 487bis, 2° lid van het ontwerp. We laten zuiver formele aanpassingen van de tekst buiten beschouwing.

⁴⁶ *Nota van de Hoge Raad voor Minder-validen*, blz. 6. De Raad stelde voor dat meerderjarigen gedurende vijf jaar na het in werking treden van de wet zouden kunnen verlengd minderjarig verklaard worden, en dat het Openbaar Ministerie te allen tijde de verklaring zou kunnen aanvragen.

⁴⁷ Verslag HAMBYE, blz. 4.

⁴⁸ Zoals art. 487bis, 3° lid B.W. het (vrij onbeholpen) bepaalt.

16. *Gelijkstelling met minderjarigen beneden vijftien jaar.* Nu is het zo dat de onbekwaamheid en, in mindere mate, het gezag van ouders en voogd afgezwakt worden naarmate de minderjarige de leeftijd van eenentwintig jaar nadert. In ons huidige recht is de meest volledige onbekwaamheid die van de minderjarige tot vijftien jaar. Om voor de verlengd minderjarige die strengste onbekwaamheid te verzekeren werd bepaald dat degene die in staat van verlengde minderjarigheid wordt verklaard, gelijkgesteld wordt met een minderjarige die niet de volle leeftijd van vijftien jaar bereikt heeft⁵⁰.

In het ongepubliceerd voorontwerp werd de verlengd minderjarige gewoon gelijkgesteld met een minderjarige, zonder verdere specificering. Hierop formuleerde de Raad van State opmerkingen⁵¹. Hij onderstreepte minder het feit dat de minderjarige vanaf vijftien jaar een zekere bekwaamheid verwerft, dan wel de omstandigheid dat de minderjarige vanaf een bepaalde leeftijd⁵² zelf moet optreden om geadopteerd te kunnen worden, zodat de verlengd minderjarige, die niet over voldoende onderscheidingsvermogen beschikt, vanaf die leeftijd niet meer geadopteerd zou kunnen worden, daar hij niet meer kan vertegenwoordigd worden.

Op deze opmerkingen reageerde de regering door in de gelijkstelling van de verlengd minderjarige met een minderjarige beneden zestien jaar te voorzien (ontwerp nr. 303). Daardoor werd het mogelijk dat een geestelijk achterlijke zou geadopteerd worden ongeacht zijn leeftijd, dank zij de vertegenwoordiging door zijn wettelijke vertegenwoordigers. Door de keuze van de leeftijd van zestien jaar liet men evenwel de mogelijkheid tot gerechtelijke ontvoogding van de verlengd minderjarige bestaan. Zulks gebeurde wellicht met opzet.

Toen het ontwerp werd onderzocht door de Hoge Raad voor Minder-validen, werd tegen de gelijkschakeling met minderjarigen van een bepaalde leeftijd bezwaren geuit, daar de Raad eensgezind van oordeel was dat de mentaal gehandicapte zou moeten kunnen huwen zoals een minderjarige beneden de eenentwintig jaar. De Hoge Raad stelde voor de gelijkstellingsbepaling te schrappen, maar daarentegen te bepalen dat de verlengd minderjarige geen testament zou kunnen opstellen, aangezien dit recht als een bron voor misbruiken beschouwd kan worden⁵³.

De senaatscommissie heeft dit advies niet opgevolgd, maar veeleer voor een radicale oplossing geopteerd: de verlengd minderjarige werd met een minderjarige beneden de vijftien jaar gelijkgesteld, zodat hij kan geadopteerd worden met vertegenwoordiging, zodat hij niet gerechtelijk ontvoogd kan worden, niet kan huwen (tenzij zeer uitzonderlijk, zie verder, nr. 36), en niet over een gedeelte van zijn goederen kan beschikken per testament.

De bepaling betreffende persoon en goederen en die betreffende de leeftijd moeten in hun onderling

verband uitgelegd worden. Dit betekent dat niet voor alle rechtsregels waarbij de leeftijd een rol speelt, diegene die in staat van verlengde minderjarigheid verkeert beschouwd wordt als jonger dan vijftien jaar. Integendeel, wordt alleen een rechtsregel aldus beschouwd voor zover hij tot doel heeft de "persoon of de goederen" te beschermen.

17. *Beperking tot het privaatrecht.* Het principe vervat in art. 487bis, 4^e lid, B.W. is niet van toepassing buiten het privaatrecht.

In de opmerkingen van de Raad van State wordt meermaals gewezen op de "beperkende formulering" van het beginsel dat uiteindelijk in art. 487bis, 4^e lid, B.W., ingeschreven werd⁵⁴. We citeren de opmerkingen van de Raad van State over de draagwijdte van de regel in hun geheel, gezien hun belang.

"Volgens de tekst van het ontwerp, gelezen met behulp van de memorie van toelichting, lijkt de Regering te bedoelen dat zij die in de staat van verlengde minderjarigheid verkeren, onderworpen worden aan alle wetbepalingen die in burgerlijke zaken betrekking hebben op de hoedanigheid van minderjarige, behalve wanneer het ontwerp uitdrukkelijk afwijkt"⁵⁵. En verder: "Men mag aannemen dat de Regering de gevolgen van de beslissing tot de burgerlijke rechten wenst te beperken"⁵⁶.

De bedoeling van de wetgever betrof enkel en alleen de bescherming van de geestelijke achterlijken, door het burgerrechtelijk statuut dat ze vóór eenentwintig jaar bezaten, zonder hiaat te doen verder lopen.

"L'objet du projet de loi est de permettre de continuer à considérer ces personnes lorsqu'elles ont atteint 21 ans, comme des mineurs d'âge et de ne pas provoquer la moindre rupture dans la tutelle [sic] qu'exercent à leur égard, dans des conditions normales, leurs père et mère"⁵⁷.

"Puisqu'il s'agit en fait d'enfants qui n'atteindront jamais le discernement d'une personne valide, et a fortiori d'une personne majeure, il serait préférable de considérer cette échéance du calendrier, à savoir l'âge de 21 ans, comme un fait sans importance, les droits et devoirs des parents à l'égard de leur enfant se poursuivant sans changement même après cette échéance"⁵⁸.

Betekent de "burgerrechtelijke toedracht"⁵⁹ dat de staat van verlengde minderjarigheid alleen invloed zal hebben op het burgerlijk recht? Neen. Het hele privaatrecht dient er rekening mee te houden. Dit is toch zeker het geval voor het handelsrecht. Wat het gerechtelijk privaatrecht en het arbeidsrecht betreft, is de vraag heel wat moeilijker te beantwoorden⁶⁰. En de wettekst biedt geen oplossing.

⁵⁰ Daarbij werd over het hoofd gezien dat de sanctie voor patrimoniale rechtshandelingen niet steeds dezelfde is voor minderjarigen beneden de vijftien jaar: zie verder, nr. 45.

⁵¹ Advies, blz. 7-8.

⁵² Toen was het zestien jaar, sinds de wet van 21 maart 1969 is het vijftien jaar geworden.

⁵³ Nota van de Hoge Raad voor Minder-validen, blz. 2-3.

⁵⁴ Advies Raad van State, Ontwerp nr. 303, blz. 6 en 8.

⁵⁵ *Idem*, blz. 6.

⁵⁶ *Idem*, blz. 8.

⁵⁷ Senator HAMBYE tijdens de bespreking in de Senaat, *Parl. Hand.*, Senaat, 1972-73, blz. 104.

⁵⁸ Senator HAMBYE in de Senaat, *Parl. Hand.*, Senaat, 1972-1973, blz. 104.

⁵⁹ Memorie van toelichting, ontwerp nr. 303, blz. 2.

⁶⁰ Zie verder, nrs. 50 en 51.

18. *Besluit.* Met enige goede wil begrijpt men dat de wetgever bepaalde personen wil gelijkstellen met minderjarigen beneden vijftien jaar, maar alleen wat *staat en bekwaamheid* in het *privaatrecht* betreft. Wat nu precies onder deze categorieën valt, die behoorlijk vaag zijn, zal, vrezen wij, in de praktijk tot betwistingen leiden, temeer daar de wet weliswaar over de "staat van verlengde minderjarigheid" spreekt maar er (o.i. ongelukkiglijk) aan toevoegt dat het om "persoon en goederen" gaat; vooral de interpretatie van het woord persoon zou wel eens tot discussies kunnen leiden.

B. HET TOEPASSELIJK REGIME VAN GEZAG EN ONBEKWAAMHEID

1° Ouderlijke macht of voogdij

19. *Overzicht.* Als belangrijkste gevolg van de regel vervat in art. 487bis, 4° lid, B.W. geldt dat de verlengd minderjarige onder het gezag van ouders of voogd wordt geplaatst, en door hen vertegenwoordigd wordt bij het stellen van rechtshandelingen.

Hier wordt de regeling toegepast die voor minderjarigen geldt, met één uitzondering evenwel, bepaald in art. 487quater B.W.

Aldus zal de verlengd minderjarige onder het regime van de (volledige) ouderlijke macht vallen:

- als zijn beide ouders (of adoptanten) in leven zijn, tenzij toepassing wordt gemaakt van art. 487quater B.W. en tenzij bij ontzetting van de ouderlijke macht; de gewone wijzigingen worden toegepast ingeval van echtscheiding;
- als één van de ouders afwezig is.

De verlengd minderjarige zal gedeeltelijk onder het regime van de ouderlijke macht (persoon), gedeeltelijk onder dat van de voogdij (goederen) vallen:

- als nog slechts één ouder (of adoptant) in leven is;
- als de afstamming van de verlengd minderjarige slechts t.o.v. één ouder vaststaat;
- als de verlengd minderjarige door één persoon geadopteerd is.

De verlengd minderjarige zal onder het regime van de volledige voogdij geplaatst worden:

- als zijn beide ouders (of adoptanten) overleden zijn;
- als zijn enige (juridische) ouder (of adoptant) overleden is;
- als art. 487quater B.W. toegepast wordt.

De verlengd minderjarige zal onder het regime van de pro-voogdij geplaatst worden, indien minstens één van zijn ouders ontzet is van de ouderlijke macht.

20. *Tijdens het leven van beide ouders.* Art. 487quater B.W. brengt de belangrijke regel tot uitdrukking dat niettegenstaande de feitelijke meerderjarigheid van de geestelijk achterlijke de beide ouders de ouderlijke macht blijven uitoefenen. Dit is een toepassing van

art. 487bis, 4° lid, B.W., die de senaatscommissie het nuttig heeft geacht uitdrukkelijk in de wet in te schrijven⁶¹.

Daar de procureur des Konings het verzoek tot verlengd-minderjarigverklaring mag indienen, kunnen de ouders *verplicht* worden over hun feitelijk meerderjarig kind verder de ouderlijke macht uit te oefenen en de ouderlijke plichten te vervullen.

Er wordt normaal geen voogdij ingericht. Tussen de twee beschermingsstelsels, ouderlijke macht en voogdij, wordt dus doelbewust geopteerd voor de ouderlijke macht. Vanzelfsprekend: was het doel van de wetgever niet, een breuk te vermijden op juridisch vlak, waar in de werkelijkheid geen breuk ontstaat op eenentwintig jaar? Ouders die voor hun achterlijk kind zorgen zolang het minderjarig is, gaan daar onverminderd mee verder als hun kind de leeftijd van eenentwintig jaar heeft bereikt.

Maar er is een uitzondering: nog tijdens het leven van beide ouders kan het stelsel van de volledige ouderlijke macht vervangen worden door de voogdij. De wet bepaalt enkele bijzondere regels i.v.m. deze voogdij tijdens het leven van beide ouders. We zullen deze thans onderzoeken.

21. *Vervanging van de ouderlijke macht door voogdij.* Onderstrepen we vooraf dat als algemene regel geldt dat de voogdij, die desgevallend de ouderlijke macht tijdens het leven van beide ouders vervangt, in alles beheerst wordt door het gemeen recht inzake voogdij⁶², tenzij de wet (art. 487quater B.W.) expliciet iets anders voorschrijft. Zulks wordt uitdrukkelijk bepaald door art. 487octies B.W.

We onderzoeken nu de bijzondere regels, die dit type van voogdij eigen zijn.

a. Personen die de vervanging mogen vragen

De voogdij kan worden ingericht op verzoek van (a) beide ouders; (b) één van de ouders; (c) het Openbaar Ministerie (art. 487quater, 1° lid, B.W.)⁶³.

⁶¹ Verslag HAMBYE, blz. 7.

⁶² Dit betekent o.m. dat de voogd in de uitoefening van zijn taak aan de gemeenrechtelijke controles en beperkingen is onderworpen. De Hoge Raad voor Mindervaliden had de gegrondheid van deze regeling in twijfel getrokken en de vraag gesteld of het zin had de familieraad te doen ingrijpen. Hij stelde eveneens voor het stelsel van de voorlopige bewindvoerder van de gesequestreerden en de gecolloqueerden toe te passen (Nota..., blz. 3-4). Dit advies werd niet opgevolgd.

⁶³ In ontwerp nr. 303 werd bepaald dat de rechtbank de vervanging ambtshalve mocht uitspreken (toenmalig art. 487ter, 1° lid). Dit werd door de senaatscommissie geschrapt op grond van de gedachte dat de ouders de verlengde minderjarigheid van hun kind niet zouden durven vragen uit vrees de ouderlijke macht te verliezen (verslag HAMBYE, blz. 8). Of de huidige regeling van die aard is dat zij die eventuele vrees zal wegnemen, durven we betwijfelen (een zelfde standpunt wordt ingenomen door R. MOUGENOT, "La minorité prolongée des arriérés mentaux", J.T., 1973, 477).

In de eerste en tweede hypothese dacht men wel aan een toestand die geregeld zal voorkomen, waarbij de ouders (of tenminste één van hen) het inzicht verkrijgen dat het hun, gezien hun leeftijd b.v., niet langer meer mogelijk is de last van de ouderlijke macht te dragen. Onderhavig artikel maakt een vlotte overgang van het stelsel van de ouderlijke macht naar de voogdij na het overlijden van de ouders mogelijk. Niet alleen kunnen de ouders de inrichting van de voogdij aanvragen, maar ook kunnen ze hun mening omtrent de aan te duiden voogd te kennen geven.

Eén van de ouders kan ook tegen de wil van de andere, om de inrichting van de voogdij verzoeken, en dit zonder onderscheid van sekse: een oplossing die beter de gelijkheid van de ouders eerbiedigt dan de artt. 373 en 389 B.W.

Wat meer is: niets in de tekst van de wet belet de ouder(s) de vervanging te vragen als de geestelijk achterlijke nog minderjarig is. M.a.w. in ons recht wordt een geval van *afstand* van de ouderlijke macht (weliswaar onder toezicht van de rechtbank, zie verder nr. 21, 2^e) ingevoerd. Waarschijnlijk heeft de wetgever niet aan deze mogelijkheid gedacht.

De vervanging kan ook nuttig zijn indien de ouders gescheiden leven of uit de echt gescheiden zijn.

In de derde hypothese (voogdij op vraag van het Openbaar Ministerie) dacht men wel evenzeer aan gevallen waarin de feitelijke onbekwaamheid van de ouders zo erg wordt dat bij hun stilzitten het Openbaar Ministerie behoort op te treden, als aan gevallen waarin het onbehoorlijk gedrag van de ouders het ontnemen van hun gezag wenselijk maakt.

De inrichting van de voogdij gedurende het leven van beide ouders kan neerkomen op een ontzetting van de ouderlijke macht, als ze nl. door het Openbaar Ministerie gevraagd wordt tegen de wil van de ouders.

De opstellers van het oorspronkelijk voorontwerp schijnen dit begrepen en zelfs gewild te hebben, maar de passus die daaromtrent in de Memorie van Toelichting voorkwam verdween, wellicht ten gevolge van de kritiek die de Raad van State erop uitbracht⁶⁴. Niettemin bleef feitelijk de mogelijkheid om de ontzetting van de ouderlijke macht te ontwijken onverminderd bestaan.

De mogelijkheid om art. 487^{quater} B.W. aan te wenden i.p.v. art. 34-35 van de Wet op de Jeugdbescherming is natuurlijk bijzonder relevant ingeval de verlengd minderjarige nog geen 21 jaar oud is⁶⁵.

b. Niet verplichte vervanging door voogdij

De rechtbank is niet verplicht de voogdij in te richten, indien een verzoek in die zin gedaan wordt, want de wet zegt dat de rechtbank de voogdij *kan* inrich-

ten, en geeft zelfs het criterium aan dat de rechtbank moet leiden in haar beslissing: het belang van de geestelijk achterlijke (art. 487^{quater}, 1^e lid, B.W.).

c. Benoeming van de voogd en de toeziende voogd door de rechtbank van eerste aanleg

De voogd en de toeziende voogd worden door de rechtbank van eerste aanleg benoemd (art. 487^{quater}, 2^e lid, B.W.).

Wat de toeziende voogd betreft is alleen bijzonder dat hij door de rechtbank, niet door de familierraad wordt benoemd. Aangaande de voogd geldt als bijzonder, niet alleen dat hij door de rechtbank van eerste aanleg veeleer dan door de familierraad wordt benoemd, maar eveneens dat hij steeds een datieve voogd is. De ouders hebben niet de bevoegdheid om de voogd aan te wijzen (cf. testamentaire voogdij). Wel is het zo dat zij, zowel wat de voogd als de toeziende voogd betreft voorstellen mogen doen over de aan te wijzen personen⁶⁶. Uit de tekst van artikel 487^{quater}, 2^e lid, B.W. maakt men op dat het voorstel *facultatief* is, en dat het *gezamenlijk* moet gedaan worden door beide ouders.

Over de *ontzetting* van de voogd (en van de toeziende voogd) die op de bijzondere, in art. 487^{quater}, 1^e lid, B.W. bepaalde, wijze is benoemd rept de wet met geen woord. Over de *vervanging* (na overlijden, ontslag, ontzetting) van bewuste voogd handelt de wet wel, maar zeer terloops.

Beide problemen dienen o.i. op gelijke wijze opgelost te worden, maar hoe? Is de familierraad bevoegd (gemeen recht), of de rechtbank van eerste aanleg? Hoewel art. 487^{quater} B.W., als uitzonderingsrecht, eng moet uitgelegd worden, lijkt het ons toch logischer, en uit het voorschrift van art. 487^{quater} voort te vloeien, dat de rechtbank van eerste aanleg over het lot beschikt van de voogd (of toeziende voogd) die ze benoemd heeft, en over zijn vervanging.

Deze oplossing is wel de enig aanvaardbare, daar in art. 487^{sexies} B.W. de "beslissingen (...) waarbij een nieuwe voogd wordt benoemd" worden vermeld, zij het zonder enige verdere aanduiding. Hoewel daarbij zelfs niet gezegd wordt dat het om beslissingen van de rechtbank van eerste aanleg gaat, volgt dat wel uit de context. Ofschoon over deze vordering verder (en vooral voordien – in art. 487^{quater} nl.) met geen woord gerept wordt, mag men aannemen dat het in de bedoeling van de opstellers van de tekst lag, zowel ontzetting en ontslag als vervanging van de voogd (en van de toeziende voogd) tijdens het leven van beide ouders aan de rechtbank van eerste aanleg toe te vertrouwen.

Open blijft dan nog de vraag of de rechtbank van eerste aanleg zich verder met de aangelegenheden betreffende benoeming, ontzetting en vervanging van

⁶⁴ Advies Raad van State, blz. 7, punt 4. Cf. memorie van toelichting, blz. 2, 2e lid.

⁶⁵ Cf. Advies Raad van State, blz. 10, punt d.

⁶⁶ In deze mogelijkheid werd door de Senaatscommissie voorzien (verslag HAMBYE, blz. 8).

de voogd dient in te laten na het overlijden van één van de ouders. Daar art. 487^{quater} B.W. uitzonderingsrecht is, moet het o.i. eng uitgelegd worden, en mag het m.a.w. slechts toepassing vinden tijdens het leven van beide ouders. Nadien herwint o.i. de familieraad zijn gemeenrechtelijke bevoegdheden.

d. Wie kan als voogd benoemd worden?

Hier bevat de wet één enkele regel: "De voogdij kan niet worden opgedragen aan iemand die verbonden is aan de inrichting waar de geestelijk achterlijke is opgenomen" (art. 487^{quater}, 3e lid, B.W.). Een analoog voorschrift vindt men in de Wet van 8 mei 1973 die de Krankzinnigenwet wijzigt (nieuw art. 30, § 2, van de Krankzinnigenwet).

Zou de rechtbank de voogdij kunnen opdragen aan één van de ouders? Niets in de tekst verzet zich tegen deze oplossing, die wellicht minder theoretisch is dan men zich voorstelt. Men denke b.v. aan het geval waarin ouders de inrichting van de voogdij aanvragen, en de rechtbank de vraag ongegrond vindt; ze zou dan een zekere controle op de ouders wenselijk kunnen achten en één van hen tot voogd benoemen. Een andere mogelijkheid is dat men één van de ouders de voogdij opdraagt als de ouders van de verlengd minderjarige gescheiden zijn of gescheiden leven.

e. Toestand van de ouders na de vervanging

In art. 487^{quater}, 1e lid, *in fine*, wordt gezegd dat de ouderlijke macht door de voogdij *vervangen* wordt. Dit betekent dat de voogd zijn taak zal uitoefenen t.a.v. de persoon en de goederen van de verlengd minderjarige; de ouders verliezen de ouderlijke macht, ook t.a.v. zijn persoon. De tekst van de wet is duidelijk en dient derhalve niet geïnterpreteerd te worden⁶⁷. Ten onrechte zou men redeneren naar analogie met het geval waarin de minderjarige één ouder heeft. Voorhouden dat beide ouders na de vervanging nog de ouderlijke macht uitoefenen over de persoon van de verlengd minderjarige, zou erop neerkomen deze regeling alle betekenis te ontnemen. Want waarom zouden ouders wier krachten afnemen de vervanging vragen, indien ze ondanks die maatregel moeten blijven instaan voor de persoon van de verlengd minderjarige?

Hoogstens zullen de ouders na de vervanging rechten kunnen doen gelden, waarvoor geen ouderlijke macht vereist is. We denken hier vooral aan het bezoekrecht. Ook zal hun, naar de letter van de wet, wellicht het recht moeten toegekend worden om in de adoptie van de verlengd minderjarige toe te stemmen (hierover verder, nr. 29).

22. Na de dood van één van de ouders of van beide ouders. Als beide ouders de ouderlijke macht uitoefenen over de verlengd minderjarige en één van hen overlijdt, wordt de voogdij ingericht volgens het gemene recht⁶⁸, d.w.z. de overlevende ouder behoudt de ouderlijke macht over de persoon, en de voogdij wordt ingericht over de goederen. De overlevende ouder is van rechtswege voogd.

De wet formuleert niet uitdrukkelijk deze oplossing; ze volgt evenwel uit de algemene regel van art. 487bis, 4^e lid, B.W., waarvan de eerste zin van art. 487^{quater}, 1^e lid, B.W. een toepassing is.

Zou de langstlevende ouder, door een beroep op art. 487^{quater} B.W. afstand kunnen doen van de ouderlijke macht over de persoon? De tekst van de wet bepaalt dat zeker niet⁶⁹, want er wordt duidelijk over de ouders in het meervoud gesproken. Maar heeft het zin de ene ouder te weigeren wat beiden vermogen? Kunnen zich ingeval één ouder overblijft niet de omstandigheden voordoen die leiden tot de invoering van art. 487^{quater} B.W.? Inderdaad kan ook in die hypothese de nood aangevoeld worden om op schokloze wijze de ouder wordende vader of moeder van de last en de zorg voor het achterlijk kind te ontheffen. Wij zijn dan ook geneigd voor te houden dat wat beide ouders gezamenlijk kunnen, *a fortiori* de ene overblijvende kan.

Overlijden beide ouders, dan zal in dezelfde hypothese de (datieve) voogdij worden ingericht volgens het gemene recht.

Moeilijkheden biedt evenmin de toestand indien één van de ouders overlijdt (of de tweede overlijdt, of beiden overlijden) nadat de ouderlijke macht vervangen werd door de voogdij: dit overlijden zal geen invloed uitoefenen op de reeds ingerichte voogdij⁷⁰, die gewoon verder doorgaat. Over het ontslag en de ontzetting van de voogd en zijn vervanging handelden we boven (nr. 21-c).

⁶⁸ Verslag HAMBYE, blz. 7.

⁶⁹ Volgens de tekst van ontwerp nr. 303 was het mogelijk (oorspronkelijk artikel 487ter, 1^e lid), maar de redactie werd onopzettelijk gewijzigd door de senaatscommissie, die meende duidelijk in de wet te moeten bepalen dat beide ouders zolang ze leven zonder meer de ouderlijke macht uitoefenen (cf. Verslag HAMBYE, blz. 7).

⁷⁰ Vermelden wij dat volgens MOUGENOT, *op. cit.*, J.T., 1973, 478, bij het overlijden van één van de ouders het gemene recht integraal moet toegepast worden, en de overlevende ouder derhalve van rechtswege voogd wordt. Met dit standpunt kunnen wij niet instemmen: de vervanging dient o.i. als definitief te worden beschouwd, hoewel de wet dit niet uitdrukkelijk bepaalt.

⁶⁷ Ten onrechte meent MOUGENOT, *op. cit.*, J.T., 1973, 477, dat de wet zich niet uitspreekt; hieruit besluit hij dat het gemene recht (samenbestaan van ouderlijke macht en voogdij) van toepassing is. Laten we hier aan toevoegen, dat niet uit het voorbereidend onderzoek van de wet blijkt, dat er ooit aan gedacht is dat in vele gevallen de ouderlijke macht en de voogdij samen voorkomen. We putten onze argumenten dan ook niet uit een onbestaande precieze wil van de wetgever, maar uit de duidelijkheid van de tekst en uit de bedoeling die bij het mogelijk maken van de vervanging voorzat.

23. *Na echtscheiding*⁷¹. De "kinderen" waarover sprake in de artt. 302 B.W. en 1254, 1258, 1279, 1280 en 1288, 2°, Ger.W. omvatten o.i. de personen die in staat van verlengde minderjarigheid verkeren en onder de ouderlijke macht van hun ouders staan⁷².

Deze artikelen betreffen inderdaad de persoon en de goederen van minderjarigen en de uitoefening van de ouderlijke macht, waarop de staat van verlengde minderjarigheid invloed uitoefent. Men kan evenwel de toepassing van die artikelen ontwijken door de vervanging van de ouderlijke macht door de voogdij aan te vragen.

Wat gebeurt er indien over de verlengd minderjarige de voogdij is ingericht en zijn ouders uit de echt zijn gescheiden?⁷³ Zijn art. 487^{quater} B.W. en de artt. 303 enz. niet onverzoenbaar?

O.i. moet art. 487 B.W. de voorrang krijgen: de artt. 302 B.W. enz. betreffen de *ouderlijke macht*, die per hypothese krachtens art. 487^{quater} B.W. *vervallen* werd door de voogdij. Voornoemde artikelen hebben dus hun toepassingsgebied verloren, daar ze geen betrekking hebben op de voogdij.

24. *In geval van adoptie*. Bij wettiging door adoptie wordt de geadopteerde geheel met een wettig kind gelijkgesteld (art. 370, § 1, B.W.). Derhalve zullen personen die een verlengd minderjarige wettigen door adoptie⁷⁴ of wier kind, dat ze gewettigd hebben door adoptie, in staat van verlengde minderjarigheid wordt verklaard, over dit kind de ouderlijke macht uitoefenen ook als dit de leeftijd van eenentwintig jaar heeft overschreden, behoudens toepassing van art. 487^{quater}, 1° lid, B.W.

Bij gewone adoptie behoort men voor dezelfde oplossing te opteren, aangezien de adoptant(en) de ouderlijke macht, minstens over de persoon (als de adoptant alleen is) uitoefent (art. 361 B.W.). Zal men opwerpen dat het (gewoon) geadopteerd kind niet in alles gelijkgesteld mag worden met het wettig kind, maar enkel en alleen als de wet daarin uitdrukkelijk voorziet, hetgeen met de bijzondere ouderlijke macht over de verlengd minderjarige niet het geval is? Hier kan men op antwoorden dat het Hof van Cassatie duidelijk blijk geeft van de wil om (gewoon) geadopteerde kinderen met wettige kinderen gelijk te stellen⁷⁵.

⁷¹ Wat hier gezegd wordt geldt ook voor scheiding van tafel en bed.

⁷² Inzake art. 302 B.W. werd de vraag gesteld maar niet opgelost door de Raad van State, in zijn advies, blz. 7, punt 3.

⁷³ De Raad van State (advies, blz. 9, punt 3) werpt de vraag op.

⁷⁴ Over de vraag of een verlengd minderjarige die 21 jaar is geworden kan gewettigd worden door adoptie verder, nr. 39.

⁷⁵ Cf. Cass., plenaire zitting, 27 oktober 1961, *Pas.*, 1962, I, 222, *R.W.*, 1961-62, 1441 (art. 1098 B.W.); Cass., 1° k., 13 maart 1970, *Ann. not. enr.*, 1970, 273, noot P.M., *R.W.*, 1969-70, 1965 (art. 205 B.W.).

25. *Ingeval de afstamming slechts tegenover één ouder vaststaat*. Ingeval de afstamming van een bepaalde minderjarige slechts t.o.v. één van zijn ouders vaststaat, oefent die ouder over de persoon van de minderjarige de ouderlijke macht uit, terwijl de voogdij ingericht wordt over de goederen van de minderjarige.

Dit regime zal toegepast worden op het natuurlijk kind dat in staat van verlengde minderjarigheid wordt verklaard⁷⁶.

Men kan de vraag stellen of die ene ouder zijn (partiële) ouderlijke macht kan doen vervangen door (volledige) voogdij op grond van art. 487^{quater}.

Het antwoord op deze vraag is niet verschillend van het antwoord dat we gaven m.b.t. de enig overblijvende ouder (boven, nr. 22): de enige ouder kan o.i. de vervanging vragen.

26. *Bij afwezigheid van een ouder*. De regels voor minderjarige kinderen (artt. 141 tot 143 B.W.) zijn ook van toepassing op die welke in staat van verlengde minderjarigheid verkeren.

Zo oefent de overgebleven ouder de ouderlijke macht uit. Zou hij de vervanging van de ouderlijke macht door de voogdij kunnen verzoeken? We menen van wel, om de boven (nr. 22) uiteengezette redenen, hoewel het overlijden noch het in leven zijn van de andere ouder kan bewezen worden.

27. *Ontzetting van de ouderlijke macht*. Geen enkele reden bestaat er om te betwijfelen of een ouder of ouders die over een meerderjarige in staat van verlengde minderjarigheid de ouderlijke macht uitoefenen, van die macht kunnen ontzet worden krachtens de artt. 32 tot 35 van de Wet op de jeugdbescherming, want de ontzetting van de ouderlijke macht behoort tot het burgerrechtelijke beschermingsstatuut van de minderjarige qua persoon en goederen.

Een gelijkaardige redenering leidt tot het besluit dat bij ontzetting van de ouderlijke macht de artikelen 34 tot 35 van de Wet op de jeugdbescherming zullen dienen toegepast te worden, m.a.w. dat een persoon zal aangewezen worden, die men in de praktijk de pro-voogd noemt. Wel zal gediscussieerd worden over de vraag welke rechtbank bevoegd is om de ontzetting uit te spreken (zie verder nr. 32).

Deze in de praktijk te verwachten complicatie zal de procureur des Konings er wellicht toe aanzetten gebruik te maken van de mogelijkheid om de inrichting van de voogdij te vragen (art. 487^{quater} B.W.). Zoals we reeds opmerkten bevat voormeld artikel de mogelijkheid om ouders van hun gezag te beroven zonder naleving van art. 32 e.v. van de Wet op de jeugdbescherming.

⁷⁶ Krachtens art. 487bis, 4° lid B.W.

2°. *Ontvoogding*

28. *De mogelijkheid tot ontvoogding.* Kan degene die in staat van verlengde minderjarigheid verkeert ontvoogd worden? Deze problematiek behoort ongetwijfeld tot het domein van de "persoon en goederen" van de minderjarige, tot zijn specifiek burgerrechtelijk beschermingsstatuut, zodat de verlengd minderjarige als een persoon beneden de vijftien jaar moet beschouwd worden.

M.a.w. kan hij niet via een gerechtelijke procedure ontvoogd worden, want daartoe is vereist dat de kandidaat-ontvoogde de leeftijd van vijftien jaar heeft bereikt (art. 477 B.W.)⁷⁷.

Wat de ontvoogding door het huwelijk betreft, is geen leeftijdsvereiste gesteld (art. 476 B.W.). In de mate waarin een verlengd minderjarige huwen kan (zie nr. 36), zal hij derhalve van rechtswege door dat huwelijk ontvoogd worden⁷⁸.

C. BIJZONDERE VRAGEN OVER DE UITOEFENING VAN DE OUDERLIJKE MACHT T.A.V. VERLENGD MINDERJARIGEN

29. *Ouderlijke macht.* Wanneer de ouder(s) van de verlengd minderjarige de ouderlijke macht uitoefenen, hebben ze alle prerogatieven die tot de ouderlijke macht behoren: materiëel en juridisch bewaarsrecht, bezoekrecht⁷⁹, recht van toestemming tot het huwelijk, en van toestemming en vertegenwoordiging bij adoptie, bijstand bij de opstelling van het huwelijkscontract, wettelijk beheer en wettelijk genot⁸⁰.

⁷⁷ Uitdrukkelijk vermeld in verslag COLLIGNON, blz. 6. Volgens het aan de Raad van State voorgelegd voorontwerp werd de meerderjarige gelijkgesteld met een minderjarige, zonder specificering. Volgens die versie zou het mogelijk geweest zijn de meerderjarige langs gerechtelijke weg te ontvoogen (zoals de Raad van State in zijn advies, blz. 6 onderaan, opmerkt). Toen het ontwerp nr. 303 werd opgesteld was de grens voor de ontvoogding reeds 15 jaar; daaruit besluiten we dat het in de bedoeling van de opstellers van ontwerp nr. 303 lag, de ontvoogding van de verlengd minderjarige mogelijk te maken, daar de gelijkstelling met een minderjarige beneden de vijftien jaar werd vooropgesteld.

⁷⁸ In het aan de Raad van State voorgelegde ontwerp werd uitdrukkelijk bepaald (art. 487bis, § 2, tweede zin) dat de verlengd minderjarige *niet* door het huwelijk ontvoogd wordt. De Raad van State onderstreepte de vele moeilijkheden die uit zulke regeling zouden voortspruiten (Advies, blz. 8-9), waarop de Minister reageerde door het voorschrift te schrappen.

⁷⁹ Voor zover men dat recht als een element van de ouderlijke macht beschouwt, zoals het Hof van Cassatie doet. Eigenlijk gaat het om een gevolg van de verwantschap. Zie J. GERLO, "Voor een wettelijke bekrachtiging van het bezoekrecht in België", *R.W.*, 1972-73, 1660-1661, nrs. 10-12.

⁸⁰ Anders, wat het wettelijk genot betreft, o.i. ten onrechte, C. VAN MALDEREN, o.c., *Amentia* (Nederlandse uitgave), nr. 30 (1973), blz. 13.

Het lijkt ons niet aan twijfel onderhevig dat de verlengd minderjarige, ook als hij effectief de leeftijd van eenentwintig jaar bereikt heeft, krachtens art. 108 B.W. een wettelijke woonplaats bij zijn wettelijk beheerder heeft.

Inderdaad is de bepaling van de wettelijke woonplaats van de minderjarige een aspect van de ouderlijke macht.

Boven (nr. 21 - e) onderzochten we de vraag of bij vervanging van de ouderlijke macht door de voogdij tijdens het leven van beide ouders, laatstgenoemden de ouderlijke macht over de persoon van de verlengd minderjarige behouden. In elk geval zullen ze in die hypothese het recht tot toestemming en tot vertegenwoordiging bij de adoptie behouden (artt. 348-349 B.W.): art. 348 B.W. werd zo geformuleerd dat het niet vereist dat de ouder t.o.v. wie de afstamming vaststaat ook de ouderlijke macht uitoefent⁸¹. Zal men een zelfde redenering volgen i.v.m. art. 148 B.W. betreffende het huwelijk? De vraag lijkt ons moeilijk te beantwoorden. Aangezien de vervanging geen ontzetting van de ouderlijke macht betekent, kan niet meteen aangenomen worden dat de ouders na de vervanging van de ouderlijke macht door voogdij het recht verliezen om toe te stemmen tot het huwelijk van hun verlengd minderjarig kind.

30. *Ouderlijke plicht.* Ouderlijke plicht en ouderlijke macht dienen onderscheiden te worden⁸². Weliswaar is de ouderlijke macht een schier onontwarbaar geheel van rechten en plichten (b.v. de wettelijke beheerder moet de goederen als een goed huisvader beheren; het recht van bewaring houdt in dat men de minderjarige "bewaakt" in zijn belang); maar naast die plichten welke met de prerogatieven van de ouderlijke macht één geheel uitmaken, zijn er verplichtingen welke op de ouders rusten en los(ser) staan van de ouderlijke macht. Het gaat eerst en vooral om de plicht tot verschaffen van kost, onderhoud en opvoeding (art. 203 B.W.; cfr. art. 303 B.W.). Verder is er de verplichting tot uitkering van levensonderhoud wanneer de opvoedingsplicht heeft opgehouden te bestaan (artt. 205 en 207 B.W.). Ten slotte kan men tot de ouderlijke plichten rekenen, de aansprakelijkheid van de vader en in voorkomend geval van de moeder voor de onrechtmatige daad van het bij hen inwonend minderjarig kind (art. 1384, 2° lid, B.W.).

⁸¹ NI. in geval van een overspelig kind: Jrb. Brussel, 18 december 1969, *Rev. dr. fam.*, 1970, 65.

⁸² Deze visie steunt op de voorstelling van zaken in het Burgerlijk Wetboek (art. 203 los van art. 371 en volgende B.W.), en op het feit dat wie van de ouderlijke macht ontzet wordt, toch tot die verplichtingen gehouden blijft (zie in dit verband W. DELVA, *Personen- en familierecht*, Gent, 6° uitg., 1972, II, blz. 188). – Hoewel sommige rechtsleer deze visie volgt (b.v. J. CARBONNIER, *Droit civ.*, uitg. 1972, II, nrs. 126 tot 134) zijn er auteurs die het onderscheid niet maken (b.v. DEKKERS, *Handboek*, I, nrs. 346-347).

Maar ofschoon dit onderscheid zich opdringt, menen we dat de ouders van de verlengd minderjarige ook nadat laatstgenoemde effectief eenentwintig jaar is geworden, tot de ouderlijke plichten gehouden blijven. Want het zijn burgerrechtelijke plichten die de persoon en de goederen van de verlengd minderjarige betreffen. Daarenboven zijn ze zo nauw verbonden met de ouderlijke macht (de prerogatieven van de ouderlijke macht worden beschouwd als gegeven om het behoorlijk uitoefenen van de ouderlijke plichten mogelijk te maken⁸³; art. 1384, 2° lid, B.W. veronderstelt de bewaringsbevoegdheid van de ouders), dat men kan stellen dat wie de ouderlijke macht bezit tot de ouderlijke verplichtingen is gehouden⁸⁴.

Dus blijven de ouders t.o.v. de verlengd minderjarige tot de ouderlijke verplichtingen gehouden zonder beperking in de tijd.

In de praktijk betekent dit allereerst dat een beroep op art. 203 kan gedaan worden i.p.v. op de artt. 205 tot 207 B.W. Eerstgenoemde bepaling is de grond voor een onderhoudsverplichting die verder strekt dan de tweede (strikt levensminimum), en maakt het de ene ouder mogelijk de andere in rechte te verplichten zijn aandeel in de verplichting te presteren.

Vervolgens betekent het gehouden zijn tot de ouderlijke verplichtingen dat art. 1384, 2° lid, B.W. op de vader, en na zijn overlijden op de moeder, van de verlengd minderjarige toepasselijk is⁸⁵. De daarin vervatte verplichting is zeker zwaarder dan die van het gemene recht (art. 1386bis B.W.); de ouders zouden er slechts kunnen aan ontsnappen door de vervanging van de ouderlijke macht door de voogdij te vragen, of door de onbekwaamverklaring te vragen i.p.v. de verlengde minderjarigheid⁸⁶.

31. *Jeugbescherming.* Zijn de maatregelen t.a.v. ouders van een minderjarige (artt. 29 tot 35 W. Jeugdbescherming) van toepassing op de ouders van een verlengd minderjarige?

De Raad van State⁸⁷ betreurde dat de wetgever niet

⁸³ Wijzen we er o.m. op dat ten gevolge van de verlengde minderjarigheid de ouders het wettelijk genot genieten zonder beperking in de tijd (normaal eindigt het wanneer de minderjarige de leeftijd van 18 jaar bereikt).

⁸⁴ Een verder argument zou men kunnen halen uit het voorbereidend onderzoek van de wet: "Il serait préférable de considérer cette échéance du calendrier, à savoir l'âge de 21 ans, comme un fait sans importance, les droits et devoirs des parents à l'égard de leur enfant se poursuivant sans changement même après cette échéance." (Senator HAMBYE in de Senaat, *Parl. Hand.*, Senaat, 1972-73, blz. 104). Doch het is niet zeker of hier aan de specifieke ouderlijke verplichtingen werd gedacht.

⁸⁵ Dezelfde opvatting verdedigt R. MOUGENOT, *J.T.*, 1973, 477.

⁸⁶ De voogd heeft geen aansprakelijkheid volgens art. 1384, 2° lid, B.W., enkel op grond van speciale wetgeving zoals de verkeerswetgeving.

⁸⁷ Advies Raad van State, in ontwerp nr. 303, blz. 6, punt I, a.

gemeend had die belangrijke aangelegenheid te moeten regelen. Daarop werd door de opstellers in de memorie van toelichting vermeld dat het ontwerp "de toepassing van de wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming niet van de hand [wijst] voor de persoon die in de staat van verlengde minderjarigheid verkeert"⁸⁸.

Het antwoord op de gestelde vraag, die bovenal gesteld werd in zover het de ontzetting van de ouderlijke macht betreft, dient dus bevestigend te zijn, temeer daar al die maatregelen correcties op het systeem van de ouderlijke macht uitmaken.

Heel anders is het gesteld met de maatregelen die door de jeugdrechtsbank kunnen getroffen worden ten aanzien van de minderjarige zelf (artt. 36 tot 43 W. Jeugdbescherming). Hoewel men ze niet zonder meer als strafmaatregelen kan bestempelen, zou het toch geheel onjuist zijn ze als behorend tot het *privaatrechtelijk* beschermingsstatuut van de minderjarige te beschouwen. Ze zijn m.a.w. niet van toepassing op de verlengd minderjarige⁸⁹.

32. *De bevoegdheid van de jeugdrechtsbank inzake problemen van ouderlijke macht.* Vele bepalingen i.v.m. de uitoefening van de ouderlijke macht maken de jeugdrechtsbank bevoegd (artt. 148, 160bis, 302, 348 e.v., 373, 389, 477 B.W.; art. 2 ingelast na art. 475 B.W.; artt. 29 tot 35 W. Jeugdbescherming).

Quid indien de verlengd minderjarige t.a.v. wie een maatregel dient getroffen te worden in feite meer dan 21 jaar oud is? De kamercommissie heeft een antwoord op deze vraag gegeven: "De commissie is van oordeel dat met de werkelijke leeftijd rekening moet gehouden worden, om te bepalen of de jeugdrechtsbank dan wel de rechtbank van eerste aanleg bevoegd zal zijn"⁹⁰.

Deze oplossing lijkt ons niet zonder meer vanzelfsprekend. Zal men zich ermede vergenoegen vast te stellen dat het procesrecht, tenminste het bevoegdheidsrecht, niet tot het privaatrecht behoort?

Moet men niet eerder van oordeel zijn dat de functie van *gemeen recht* die door het burgerlijk recht wordt vervuld tot gevolg heeft dat men met zijn bepalingen rekening moet houden in het gerechtelijk privaatrecht, dat volgens sommigen trouwens tot het privaatrecht moet gerekend worden?

⁸⁸ Memorie van toelichting, ontwerp nr. 303, blz. 2.

⁸⁹ In die zin het advies van de Raad van State, blz. 8, punt c.

⁹⁰ Verslag COLLIGNON, blz. 6. - Voordien was het probleem, in een andere context, reeds door de Raad van State te berde gebracht: "De rechtbank van eerste aanleg kan overigens, als er geen tekst is, niet bevoegd worden geacht (...) tot de ontzetting van de ouderlijke macht, tot het verlenen van toestemming om een huwelijk aan te gaan, enz..." (Advies Raad van State, blz. 7, "Bevoegdheidsproblemen...").

D. RECHTS- EN HANDELINGSONBEKWAAMHEID VAN VERLENGD MINDERJARIGEN

33. *Overzicht.* De verlengd minderjarige is niet meer of niet minder onbekwaam dan de reële minderjarige beneden de vijftien jaar.

Zo heeft hij de bekwaamheid die aan minderjarigen erkend wordt zonder beperking van leeftijd, zoals i.v.m. arbeidsovereenkomsten (Wet van 10 maart 1900, gewijzigd door de Wet op de jeugdbescherming, artt. 34 tot 36) en i.v.m. de aangelegenheden die verder (nrs. 34 en 35) worden besproken.

Hetzelfde geldt voor de rechtshandelingen waarvoor speciale bekwaamheidsvereisten gelden: huwelijk, adoptie, pleegvoogdij, voogdij (nrs. 36 e.v.).

Een bijzondere regel: de verlengd minderjarige kan zelf de opheffing van de verklaring vragen.

34. *Erkenning.* Daar de minderjarige niettegenstaande zijn onbekwaamheid een onwettig kind kan erkennen⁹¹, staat dezelfde mogelijkheid open voor de verlengd minderjarige, voor zover hij over het nodige onderscheidingsvermogen beschikt om een geldige wil te uiten, hetgeen wellicht meestal onwaarschijnlijk zal zijn⁹².

35. *Ouderlijke macht over de kinderen van de verlengd minderjarige.* De verlengd minderjarige is weliswaar onbekwaam, maar men moet niet bekwaam zijn om de ouderlijke macht of de wettelijke voogdij over zijn eigen kinderen uit te oefenen⁹³. De verlengd minderjarige zal derhalve, naargelang van de gevallen, de ouderlijke macht en eventueel de voogdij over zijn eigen kinderen uitoefenen, voor zover de afstamming vaststaat weliswaar⁹⁴.

De verlengd minderjarige kan geen voogd zijn over kinderen van anderen⁹⁵.

36. *Huwelijk.* Kan degene die in staat van verlengde minderjarigheid verkeert huwen?

De Wet van 29 juni 1973 bevat over deze vraag geen enkel bijzonder voorschrift, hoewel er bij de voorbereiding van de wet heel wat over gezegd en geschreven is.

In het ontwerp dat aan de Raad van State werd voorgelegd, stond te lezen⁹⁶ dat de verlengd minderjarige door

⁹¹ Eenparige rechtsleer, b.v. R. DEKKERS, *Handboek van Burgerlijk Recht*, I, nr. 386; F. RIGAUX, *Les Personnes*, I, nr. 2279-2781.

⁹² Cfr. R. MOUGENOT, o.c., J.T., 1973, 477.

⁹³ Art. 441, 1° B.W.; DEKKERS, *Handboek*, I, nr. 476.

⁹⁴ In het ongepubliceerde voorontwerp bepaalde art. 487bis, § 3, dat de verlengd minderjarige niet de ouderlijke macht over zijn kinderen uitoefent (advies Raad State, blz. 8, punt II, b). Deze bepaling werd in ontwerp nr. 303 geschrapt.

⁹⁵ Art. 442, 1°, B.W.

⁹⁶ Blijkens de reacties van de Raad van State: zie advies van de Raad van State, blz. 8, litt. a.

zijn huwelijk niet ontvoegd zou worden. Het lag derhalve in de bedoeling van de opstellers de mogelijkheid van een huwelijk van de verlengd minderjarige niet meteen uit te sluiten.

Doordat het ontwerp nr. 303 bepaalde dat de verlengd minderjarige gelijkgesteld werd met een minderjarige beneden de zestien jaar, sloot het normalerwijze het huwelijk van een mannelijke geestelijk achterlijke uit. Hierop reageerde de Hoge Raad voor Minder-validen door eenparig de wens te uiten dat mentaal gehandicapten zouden kunnen huwen met de toestemmingen die van gewone minderjarigen vereist worden⁹⁷. De Senaatscommissie volgde echter dit advies niet op.

Toen in de Senaatscommissie het probleem van het huwelijk van geestelijk achterlijken werd besproken⁹⁸, werd aan de ene kant de vraag gesteld, of een *ernstig* geestelijk achterlijke wel kan huwen, gezien de vereiste van de (persoonlijke) toestemming. Aan de andere kant opperden sommigen dat het huwelijk een mogelijke oplossing voor de verzorging van de gehandicapte kan betekenen.

Men ging zover te overwegen dat de ouders of de voogd toestemming tot het huwelijk zouden kunnen verlenen *in plaats van* de geestelijk achterlijke. De bezwaren, die tegen dergelijke oplossing rezen, golden blijkbaar minder het eigenaardige van een huwelijk met vertegenwoordiging, dan wel bijkomende problemen, zoals de ontvoeging die het huwelijk van rechtswege tot gevolg zou hebben en de onmogelijkheid om na zo'n huwelijk echtscheiding te bekomen. Uiteindelijk bleef de Commissie aan de eis van art. 146 B.W. (persoonlijke toestemming van de echtgenoten) vasthouden, en dacht ze daarmee, ten onrechte, zoals we nu zullen zien, dat de verlengd minderjarige geheel onbekwaam is te huwen.

De discussie is naar het gevoelens van sommigen wellicht vrij theoretisch: hoe kan men zich indenken dat een ernstig geestelijk achterlijke de geldige toestemming kan opbrengen die art. 146 B.W. voor het huwelijk vereist⁹⁹? Toch mag men niet uit het oog verliezen dat de vereiste *ernst* van de geestelijke achterlijkheid in de wet niet bepaald is, zodat men vooralsnog niet weet waar de rechtbanken de grens zullen trekken tot waar het verklaren in de staat van verlengde minderjarigheid mogelijk geacht wordt.

Wat er ook van zij, zoals de tekst thans luidt, behoort men het gemene recht toe te passen. Principieel is de verlengd minderjarige onbekwaam te huwen.

Slechts hoogst uitzonderlijk zou zich de hypothese kunnen voordoen waarin hij, als iedere man of vrouw beneden de vijftien jaar, kan huwen (vanuit het oogpunt van zijn juridische leeftijd), op voorwaarde dat hij (a) vrijstelling van de leeftijdsvereiste krijgt vanwege de Koning (art. 145 B.W.); (b) de toestemming bekomt van zijn ouders of enige ouder, grootouder(s), familieraad of voogd, naargelang van de gevallen (artt. 148-160bis B.W.).

Deze voorschriften zijn o.i. van toepassing op de verlengd minderjarige, inclusief de mogelijkheid tot

⁹⁷ Nota ..., blz. 2.

⁹⁸ Verslag HAMBYE, blz. 5-6.

⁹⁹ Senator HAMBYE doet in zijn verslag (blz. 6) opmerken dat indien moest blijken dat een verlengd minderjarige kan huwen, dit een teken is dat de maatregel dient opgeheven te worden.

vrijstelling door de Koning. In het verslag van senator HAMBYE leest men: "Uw Commissie is van oordeel dat artikel 145 van het Burgerlijk Wetboek, volgens hetwelk de Koning ter zake van het huwelijk ontheffing van het leeftijdsvereiste kan verlenen, op deze personen niet toepasselijk is; de Koning kan wel ontheffing verlenen van het leeftijdsvereiste, maar geen ontheffing van toestemming"¹⁰⁰.

Natuurlijk kan men langs art. 145 B.W. geen vrijstelling van toestemming verkrijgen; maar art. 145 B.W. is wel degelijk op verlengd minderjarigen van toepassing, in die zin dat ze, onverminderd andere vereisten, gelijkgesteld met personen beneden de vijftien jaar, slechts kunnen huwen met een dispensatie van de Koning. Inderdaad behoort de in art. 145 B.W. vervatte regel tot het beschermingsstatuut van de persoon van de minderjarige.

Wat ook de reële leeftijd van de verlengd minderjarige zij, hij zal de toestemming van zijn ouders, etc. (art. 148 e.v. B.W.) nodig hebben, aangezien art. 148 e.v. B.W. behoren tot het beschermingsstatuut van de persoon van de minderjarige. Om dezelfde reden bespeuren wij geen enkele reden tot uitsluiting van de toepassing van de artt. 148 en 160bis B.W. t.a.v. verlengd minderjarigen.

Indien de vrijstelling door de Koning en toestemming van de ouders, etc. bekomen is, moet de verlengd minderjarige daarenboven zelf *persoonlijk* op juridisch geldige wijze in zijn huwelijk toestemmen.

37. *Huwelijkscontract*. Art. 1398 B.W. is van toepassing op degene die in staat van verlengde minderjarigheid verkeert, aangezien het een burgerrechtelijk voorschrift is betreffende de goederen van de geestelijk achterlijke.

Als derhalve de verlengd minderjarige voldoende onderscheidingsvermogen mocht bezitten om geldig toe te stemmen tot het huwelijk, vrijstelling bekomt van de Koning en toestemming van zijn ouders, etc., dan kan hij *zelf* een huwelijkscontract sluiten, op voorwaarde dat hij over voldoende onderscheidingsvermogen daartoe beschikt en door zijn ouders, etc. bijgestaan wordt.

38. *Echtscheiding*. Het huwelijk van een verlengd minderjarige kan niet door echtscheiding ontbonden worden. Naast andere redenen die kunnen gelden, is er in elk geval het feit van zijn onbekwaamheid om in rechte te verschijnen als eiser of als verweerder. Hij dient vertegenwoordigd te worden door zijn ouders of zijn voogd; maar dezen kunnen hem niet vertegenwoordigen inzake echtscheiding, aangezien de procedure hoogst persoonlijk is.

Dezelfde plossing geldt voor scheiding van tafel en bed.

39. *Adoptie*. (a) Kan een verlengd minderjarige (gevoon) geadopteerd worden?

De voorschriften die de adoptie van een minderjarige beneden de vijftien jaar slechts mogelijk maken met vertegenwoordiging van de adoptandus door zijn ouders, etc., maken deel uit van het onbekwaamheidsstatuut van de minderjarige, ze betreffen zijn "persoon". Ze behoren derhalve op de verlengd minderjarige toegepast te worden, welke ook zijn leeftijd is.

M.a.w. degene die in staat van verlengde minderjarigheid verkeert kan geadopteerd worden, hoe gering ook zijn onderscheidingsvermogen is, want hij dient vertegenwoordigd te worden door zijn ouder(s) of een persoon aangewezen door de familieraad¹⁰¹.

(b) Kan een verlengd minderjarige gewettigd worden door adoptie?

Indien de vraag rijst vóór de verlengd minderjarige de leeftijd van eenentwintig jaar heeft bereikt¹⁰², zijn er geen bijzondere problemen: de algemene voorwaarden tot (gewone) adoptie zijn van toepassing (art. 368 B.W.) en aan de leeftijdsvereiste (kandidaat voor de wettiging door adoptie minder dan eenentwintig jaar: art. 368, § 2, B.W.) is voldaan.

Heeft de verlengd minderjarige effectief de leeftijd van eenentwintig jaar overschreden, dan is het antwoord op de vraag moeilijker. Ze betreft de burgerrechtelijke staat en bekwaamheid, de "persoon" van de verlengd minderjarige. Men kan zelfs zeggen dat de mogelijkheid om gewettigd te worden door adoptie deel uitmaakt van het beschermingsstatuut van de verlengd minderjarige. Daarom besluiten we dat hij ook na de leeftijd van eenentwintig jaar bereikt te hebben, door adoptie gewettigd kan worden.

(c) Kan een verlengd minderjarige zelf adopteren of wettigen door adoptie?

Afgezien van de vraag of dit probleem niet zuiver theoretisch is, dient te worden opgemerkt dat de minimumleeftijd om te adopteren eenentwintig jaar is (art. 345 B.W.). Dit voorschrift betreft de bekwaamheid van de adoptant. Derhalve kan de verlengd minderjarige niet zelf adopteren, want hij wordt hier gelijkgesteld met een minderjarige beneden de vijftien jaar.

Om dezelfde reden kan een verlengd minderjarige niet wettigen door adoptie.

40. *Pleegvoogdij*. (a) Kan de verlengd minderjarige onder pleegvoogdij gesteld worden?

Niets belet dat indien en zolang de verlengd minderjarige niet de volle leeftijd van eenentwintig jaar heeft bereikt.

¹⁰¹ Art. 349 B.W., toepasselijk krachtens art. 487bis, 4° lid, B.W.

¹⁰² Verder (nr. 52) zien we dat de verklaring van verlengde minderjarigheid gevolgen heeft vanaf het vonnis, dus eventueel nog vóór degene waarover het gaat de leeftijd van eenentwintig jaar heeft bereikt.

¹⁰⁰ Verslag HAMBYE, blz. 6.

Iets moeilijker is de vraag op te lossen als de verlengd minderjarige de leeftijd van eenentwintig jaar heeft bereikt, aangezien de pleegvoogdij voorbehouden wordt aan minderjarigen (art. 1 ingelast na art. 475 B.W.). Maar aangezien het hier om een vraag gaat omtrent de persoon en de goederen van de verlengd minderjarige, omtrent zijn beschermingsstatuut (pleegvoogdij kan vergeleken worden met de voogdij en, beter nog, met de ouderlijke macht), lijkt het ons duidelijk dat de effectief eenentwintigjarige verlengd minderjarige onder pleegvoogdij zou kunnen geplaatst worden.

(b) Kan de verlengd minderjarige zelf pleegvoogd worden? Afgezien van de vraag of dit probleem niet geheel theoretisch is, dient het antwoord ontkennend te zijn omdat men om pleegvoogd te zijn vijftientig jaar behoort te zijn (art. 1 ingelast na art. 475 B.W.); voordien is er een burgerrechtelijke rechtsonbekwaamheid, die ook de verlengd minderjarige treft, en wel zolang hij in die staat verkeert.

41. *Testament*. Art. 904 bepaalt, dat men om bij testament te kunnen beschikken zestien jaar oud moet zijn. Aangezien de verlengd minderjarige met een minderjarige beneden de vijftien jaar wordt gelijkgesteld, kan hij niet bij testament beschikken over zijn goederen, ook al zou men van oordeel zijn dat hij *in concreto* als "gezond van geest" (art. 901 B.W.) kan beschouwd worden¹⁰³.

42. *Schenking tussen echtgenoten*. Art. 1095 B.W. bepaalt dat de minderjarige toekomstige echtgenoot aan zijn partner bij huwelijkscontract geen schenking mag doen dan met de toestemming en de bijstand van hen wier toestemming tot de geldigheid van het huwelijk vereist is.

Deze bepaling, die de onbekwaamheid van minderjarigen betreft, is op de verlengd minderjarige van toepassing.

43. *Handeldrijven*. De verlengd minderjarige kan geen toelating tot handeldrijven bekomen (art. 487 B.W.; art. 4 W. Kooph.), daar hij achttien jaar moet zijn, en hij voor deze privaatrechtelijke aangelegenheid betreffende goederen als een minderjarige beneden de vijftien jaar wordt beschouwd, ongeacht zijn werkelijke leeftijd.

44. *Betrekkingen van de verlengd minderjarige met de A.S.L.K.* De niet-ontvoogde minderjarige kan zich een spaarboekje laten openen zonder tussenkomst van zijn wettelijke vertegenwoordiger(s)¹⁰⁴. Deze bepaling geldt ook voor verlengd minderjarigen. Behou-

dens verzet vanwege laatstgenoemde(n) is het de niet-ontvoogde minderjarige die minstens zestien jaar oud is toegestaan alleen bepaalde sommen af te halen¹⁰⁵. O.i. zal in deze aangelegenheid die de handelingsbekwaamheid betreft de verlengd minderjarige dienen beschouwd te worden als beneden de vijftien jaar, en zal hij dus geen sommen kunnen afhaken.

45. *Sanctie van de handelingsonbekwaamheid*. Wat de patrimoniale rechtshandelingen betreft, heeft de handelingsonbekwaamheid nietigheid ten gevolge. Men weet dat hier een onderscheid gemaakt wordt. De handeling door een minderjarige gesteld die niet tot de "jaren des onderscheids" is gekomen, zou rechtens nietig zijn. "De wet zegt het nergens, maar het spreekt vanzelf"¹⁰⁶, en de rechtsleer houdt deze oplossing voor, hoewel men het niet eens is over de vraag of het om een absolute of om een relatieve nietigheid gaat¹⁰⁷. Daarentegen zijn handelingen die de minderjarige met onderscheidingsvermogen stelt, slechts relatief nietig; ze zijn rechtens nietig als het gaat om handelingen die een voogd niet alleen zou mogen stellen; in het tegenovergestelde geval (d.i. daden van beheer) kan de nietigverklaring enkel bekomen worden in geval van benadeling.

Moet de verlengd minderjarige als een persoon zonder onderscheidingsvermogen beschouwd worden?

Het probleem schijnt de wetgever op een zeker ogenblik te zijn ontgaan. In de uiteindelijke tekst is over dit probleem niets expliciets te vinden. In het eerste (ongepubliceerd) voorontwerp¹⁰⁸ werd de verlengd minderjarige gelijkgesteld met "een kind dat de leeftijd van het oordeel des onderscheids niet heeft bereikt". Sindsdien is over dit probleem blijkbaar niet meer nagedacht. Merken we evenwel op dat in de zeer gedetailleerde vergelijking tussen onbekwaamverklaring en verlengde minderjarigheid, die het verslag van de kamercommissie bevat, over de radicale nietigheid van rechtshandelingen gesteld door *infantes* niet gerept wordt: "De vernietigverklaring van de daden van de minderjarige steunt op een benadeling, terwijl zij voor de onbekwaamverklaarde van rechtswege geschiedt"¹⁰⁹.

Het zou wellicht overdreven zijn de zoëven geciteerde passus als een afwijzing van de gelijkstelling van de verlengd minderjarige met de *infans* te beschouwen. Hoewel er reeds rechtsleer is die voor bewuste gelijkstelling pleit¹¹⁰, lijkt het ons juist dit probleem als een *feiten*kwestie te benaderen: uitdrukkelijk wordt de verlengd minderjarige nergens gelijkgesteld met een persoon zonder enig onderscheidingsvermogen. Hij is alleen de persoon die niet in staat is zijn persoon en goederen te besturen.

Feitelijk echter zal in de meeste gevallen de verlengd minderjarige met een *infans* geassimileerd kunnen worden. Maar zulke beslissing dient *in concreto* te geschieden, niet op basis van de *staat* van verlengde minderjarigheid.

¹⁰⁵ *Idem*.

¹⁰⁶ DEKKERS, *Handboek*, I, nr. 546.

¹⁰⁷ Relatief: DEKKERS, *l.c.*; absoluut: J. CARBONNIER, *Droit civil*, uitg. 1972, II, nr. 146, blz. 461.

¹⁰⁸ Ministerie van Justitie, Bestuur der Wetgeving, doc. nr. 1133/19/L, blz. 2, art. 1, § 2.

¹⁰⁹ Verslag COLLIGNON, blz. 3.

¹¹⁰ MOUGENOT, *o.c.*, J.T., 1973, 477.

¹⁰³ De Hoge Raad voor Minder-validen heeft zich uitdrukkelijk uitgesproken tegen de mogelijkheid dat de verlengd minderjarige over zijn goederen zou kunnen beschikken per testament (*Nota ...*, blz. 2-3).

¹⁰⁴ W. 16 maart 1865, zoals gewijzigd, art. 23*quater*.

E. AANGELEGENHEDEN WAAROP DE VERLENGDE MINDERJARIGHEID GEEN BETREKKING HEEFT

46. *Overzicht.* Zoals boven werd uiteengezet, heeft de verlengde minderjarigheid slechts invloed op het privaatrecht. Enkele randgevallen werden reeds besproken: zo menen we dat de bepalingen van de Wet op de jeugdbescherming niet beïnvloed worden door de Wet van 29 juni 1973, met uitzondering van de maatregelen die t.a.v. de ouders kunnen getroffen worden (zie nrs. 27 en 31) en, misschien, van de bepalingen over de bevoegdheid van de jeugdrechtsbanken (zie nr. 32).

Laat ons nu een meer systematisch overzicht geven van de voornaamste wetten die, hoewel ze de toepassing van bepaalde regels afhankelijk stellen van het bereiken (of van het niet-bereikt hebben) van een bepaalde leeftijd, niet beïnvloed worden door de wetgeving op de verlengde minderjarigheid, zodat met de werkelijke leeftijd van de betrokkene rekening gehouden zal worden.

47. *Grondwettelijk en administratief recht.* Voor de toepassing van het grondwettelijk recht en het publiek recht, zoals het nationaliteitsrecht, de kieswetten¹¹¹, de militiewetten, wordt met de werkelijke leeftijd van de verlengd minderjarige rekening gehouden.

Laten we even stilstaan bij de nationaliteitswetgeving.

Art. 2 van het K.B. van 14 december 1932 over de nationaliteit bepaalt dat een natuurlijk kind de Belgische nationaliteit verwerft als zijn afstamming t.o.v. zijn Belgische moeder of (soms) vader tijdens zijn minderjarigheid wordt vastgesteld. Is deze bepaling van toepassing op verlengd minderjarigen die feitelijk de leeftijd van eenentwintig jaar hebben bereikt? Hoewel het hier om een vraag over staat en bekwaamheid gaat, dient erop gewezen te worden dat de materie van de nationaliteit moeilijk tot het burgerlijk recht kan worden gerekend, temeer daar de vraag of iemand Belg of vreemdeling is voor het privaatrecht weinig belangrijk is. We menen dan ook dat met de werkelijke leeftijd van de verlengd minderjarige zal moeten rekening gehouden worden.

Hetzelfde geldt o.i. voor de artt. 3, 3bis, 5, 8, 9, 12, 13, 18, 18bis, 19, 21 van voormeld K.B.

De Raad van State stelde i.v.m. de nationaliteit een vraag omtrent de artt. 13 en 21, zonder een antwoord te geven en zonder de andere bepalingen te vermelden: "Ter zake van de nationaliteit, waarbij zowel de burgerlijke als de politieke rechten aan bod komen, rijst de volgende vraag: wil de Regering de machtigingen, bedoeld in de artikelen 13 en 21 van de bij Koninklijk Besluit van 14 december 1932 gecoördineerde wetten, uitbreiden tot degene die in de staat van verlengde minderjarigheid verkeert?"¹¹².

In het kamerverslag wordt een wijziging van de nationaliteitswetgeving in het vooruitzicht gesteld¹¹³, hetgeen er misschien op wijst dat die Commissie over de invloed van de verlengde minderjarigheid op de nationaliteitswetgeving dezelfde mening had als die welke hierboven werd uiteengezet.

48. *Fiscaal recht.* Hier wordt evenmin met de staat van verlengde minderjarigheid rekening gehouden.

49. *Strafrecht.* Voor de toepassing van voorschriften zoals de artt. 77, 368 tot 370, 372, 375, 379, 380, 385 tot 386bis, 401bis, 410, 2° lid, 420, 420bis van het Strafwetboek zal men rekening houden met de werkelijke leeftijd van de verlengd minderjarige. Hetzelfde geldt voor de Wet op de jeugdbescherming (met uitzondering van de artikelen 29 tot 35), evenals voor de wetgeving op de toegang tot filmzalen, dancings en drankgelegenheden, speelzalen, de wetgeving op het alcoholverbruik en de aankoop van wapens.

Toch kan de staat van verlengde minderjarigheid indirect invloed hebben op het strafrecht: aangezien die staat op de identiteitskaart wordt vermeld (zie nr. 62), zal er bij het voorvallen van bepaalde overtredingen rekening mee kunnen gehouden worden¹¹⁴.

50. *Sociaal recht.* Wat het sociaal zekerheidsrecht betreft, zal men met de werkelijke leeftijd van de verlengd minderjarige rekening houden.

Toch kan de hoedanigheid van verlengd minderjarige ook op het gebied van de sociale zekerheid van belang zijn. Zo schrijft C. VAN MALDEREN in zijn reeds geciteerde studie dat "het vonnis van de rechtbank er geen de minste twijfel meer laat over bestaan dat zolang de staat van verlengde minderjarigheid gehandhaafd blijft, de geestelijk achterlijke als totaal of 100 % minder-valide moet worden aangezien"¹¹⁵.

Wat het arbeidsrecht betreft, is het antwoord minder duidelijk. Het lijkt ons logisch, de artt. 34 tot 36 van de Wet op de arbeidsovereenkomsten op de verlengd minderjarige toe te passen met inachtneming van zijn statuut, daar dit duidelijk een kwestie van handelingsbekwaamheid betreft.

Quid met de bepalingen die de arbeid van jeugdige personen beperken en meer algemeen de arbeidsreglementering? Deze lijken ons een meer publiekrechtelijk karakter te vertonen, zodat men hier met de werkelijke leeftijd van de verlengd minderjarige rekening zou moeten houden.

51. *Procesrecht.* Boven maakten we al gewag van onze aarzeling met betrekking tot de toepassing van bepalingen van het gerechtelijk privaatrecht, die met de leeftijd van bepaalde personen rekening houden.

¹¹³ Verslag COLLIGNON, blz. 5-6.

¹¹⁴ VAN MALDEREN, o.c., *Amentia* (Nederlandse uitgave), nr. 30 (1973), blz. 11.

¹¹⁵ VAN MALDEREN, *idem*, blz. 13.

¹¹¹ Uitdrukkelijk vermeld in het advies van de Raad van State, blz. 8, punt c.

¹¹² Advies, blz. 8, punt c.

Dat de staat van verlengde minderjarigheid als zodanig geen invloed heeft op de bepalingen die voor gerechtelijke ambten een leeftijd vereisen, is wel duidelijk.

Wel zijn we geneigd voor de toepassing van art. 931 Ger.W. ("een minderjarige beneden de volle leeftijd van vijftien jaar mag niet onder ede worden gehoord") rekening te houden met de staat van verlengde minderjarigheid, gezien het privaatrechtelijk karakter van het eigenlijk privaatrechtelijk procesrecht.

En in elk geval zijn de verlengd minderjarigen onderworpen aan de bepalingen van de artt. 1186 e.v. en 1206 e.v. Ger.W., die zeer nauw aansluiten bij de ouderlijke macht, de voogdij en de privaatrechtelijke handelingsonbekwaamheid.

Wat het strafprocesrecht betreft kan er geen twijfel bestaan: voor de toepassing van art. 79 van het Wetboek van Strafvordering b.v. zal men met de werkelijke leeftijd van de verlengd minderjarige dienen rekening te houden.

III. DUUR VAN DE VERLENGDE MINDERJARIGHEID

A. DATUM WAAROP DE WIJZIGING VAN STAAT INTREEDT

52. *Dag waarop de verklaring gevolg heeft.* "De beslissing heeft gevolg vanaf de uitspraak van het vonnis" (art. 487^{quinquies}, 6° lid, 1° volzin, B.W.). Deze regel bleef in het ontwerp nr. 303¹¹⁶, hoewel de Raad van State t.a.v. het hem voorgelegde voorontwerp, dat reeds het voorschrift bevatte, pertinente vragen had gesteld.

Wel werd bepaald, naar aanleiding van een suggestie van de Raad van State¹¹⁷, dat het hoger beroep geen schorsende kracht heeft. Zo dacht men de betwistingen uit de weg te helpen, die gerezen zijn i.v.m. art. 502 B.W., dat voor de besproken bepaling model heeft gestaan.

De staat van verlengde minderjarigheid gaat dus in op de dag van het (eerste) vonnis (niet op de dag van het verzoek), zonder dat hoeft gewacht te worden tot het definitief is geworden.

Er dient onderstreept te worden (a) dat als de beslissing genomen wordt vóór de verlengd minderjarige effectief eenentwintig jaar wordt, zijn onbekwaamheid vergroot¹¹⁸: valt de beslissing b.v. wanneer hij zeventien jaar is, dan verliest hij de mogelijkheid om gerechtelijk ontvoegd te worden, of zelf in zijn adoptie toe te stemmen;

(b) dat als de beslissing genomen wordt nadat de verlengd minderjarige effectief eenentwintig jaar ge-

worden is, ze niet retroageert; zodat er een periode geweest zal zijn waarin de thans verlengd minderjarige volledig bekwaam is geweest. Inderdaad bepaalt de wet niets over handelingen die de geestelijk achterlijke zou gesteld hebben tussen de dag waarop hij meerderjarig werd en de beslissing.

Wat betekent precies dat het hoger beroep geen schorsende kracht heeft¹¹⁹? Houdt zulks in dat indien in hoger beroep de verlengd-minderjarigverklaring vernietigd wordt, deze nieuwe toestand slechts intreedt na het arrest, zodat het in eerste aanleg gewezen vonnis een *meer dan voorlopige* kracht van gewijsde bezit? O.i. is dit de juiste oplossing: het arrest, dat de verlengde minderjarigheid teniet doet, retroageert niet¹²⁰. Deze oplossing is evenwel in strijd met het gemene recht inzake de voorlopige tenuitvoerlegging (art. 1397 e.v. Ger.W.) evenals met een deel van de Franse doctrine omtrent art. 502 van het Napoleontisch B.W., die men hier analogisch zou kunnen toepassen¹²¹.

B. EINDE VAN DE STAAT VAN VERLENGDE MINDERJARIGHEID

53. *Oorzaken waardoor de verlengde minderjarigheid ophoudt.* De verlengde minderjarigheid neemt een einde:

- bij de dood van een verlengd minderjarige;
- bij de opheffing van de verlengde minderjarigheid (zie nr. 54).

In ontwerp nr. 303 werd bepaald, dat de staat van verlengde minderjarigheid een einde zou nemen wanneer de betrokkene de leeftijd van vijftientwintig jaar bereikte (toenmalig artikel 487^{septies}). Over het waarom van deze beperking sprak de memorie van toelichting zich niet uit.

Gezien de vele bezwaren die een dergelijke bepaling (t.a.v. personen wier toestand in principe ongeneeslijk is) onmiddellijk oproept, is het niet verwonderlijk dat er zowel buiten¹²² als in¹²³ het Parlement verzet tegen rees; met het gevolg dat de beperking uit de door de senaatscommissie goedgekeurde tekst verdween en er niet meer in kwam¹²⁴.

¹¹⁹ Hoewel de wetgever de leer van DE PAGE omtrent art. 502 B.W. verwierp, blijven zijn bladzijden hierover de moeite waard: *Traité*, II, 3° uitg., 1964, nr. 355, blz. 310-314.

¹²⁰ Cf. A. COLIN et A. CAPITANT, herwerkt door L. JULIOT DE LA MORANDIÈRE, *Traité de droit civil*, I, 1957, nr. 1756, blz. 1022: "L'incapacité subsistera dans l'intervalle compris entre l'appel et l'arrêt de la cour, quitte à prendre fin à ce moment si l'arrêt est infirmatif. C'est la solution que commande le bon sens, car il serait certes bien imprudent de restituer à l'aliéné sa capacité depuis l'appel jusqu'à l'arrêt confirmatif".

¹²¹ NI. PLANIOL en RIPERT, R. en J. SAVATIER, *Traité pratique de droit civil français*, 2° uitg., I, 1952, nr. 746, nr. 696.

¹²² Nationale Vereniging voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten: *Amentia*, nr. 17, juni 1969, blz. 17; nr. 20, maart 1970, blz. 30; Hoge Raad voor Mindervaliden: *Nota* ..., blz. 5; A. KEBERS, o.c., *J.T.*, 1969, blz. 674.

¹²³ Verslag HAMBYE, blz. 6 en 15.

¹²⁴ Wel werd nog in de kamercommissie zonder verder gevolg de mening geopperd dat de verklaring in de tijd beperkte gevolgen diende te hebben (verslag COLLIGNON, blz. 7).

¹¹⁶ Toenmalig art. 487^{quinquies}, 5° lid, B.W.

¹¹⁷ Advies, blz. 10.

¹¹⁸ Reeds opgemerkt in het Advies Raad van State, blz. 10, punt c.

54. *De opheffing van de verlengde minderjarigheid.* De opheffing van de staat van verlengde minderjarigheid kan te allen tijde gevraagd worden, bepaalt art. 487septies B.W. De wet bepaalt wel wie het verzoek kan indienen (naast de vader, de moeder¹²⁵, enige andere bloedverwant van de betrokkene¹²⁶, de procureur des Konings, eveneens de betrokkene zelf) en welke procedure dient te worden gevolgd (in principe dezelfde als bij het verzoek tot verklaring van de verlengde minderjarigheid: zie nr. 66), maar niet onder welke omstandigheden de opheffing kan bekomen worden. Deze kunnen evenwel zonder moeite gepreciseerd worden: opheffing zal mogelijk zijn als blijkt dat de geestelijk achterlijke voortaan in staat is "om zichzelf te leiden en zijn goederen te beheren".

In de huidige stand van de wetenschap zal deze mogelijkheid tot opheffing zich evenwel zelden voordoen, indien de verklaring in staat van verlengde minderjarigheid op correcte wijze is gebeurd, daar de handicap in kwestie ongeneeslijk is.

Aangezien de wet niets bepaalt zou men de stelling kunnen verdedigen dat de opheffing kan aangevraagd worden als men een *belang* heeft, ook al is in de toestand van de verlengd minderjarige geen verandering gekomen: want de geestelijk achterlijke *moet* niet verlengd minderjarig verklaard worden. Redenen die men aldus zou kunnen aanvoeren zijn: de wens om een ander beschermingsstatuut te zien toepassen; de te zware lasten die het statuut meebrengt.

§ 3. Gerechtelijk recht

I. ALGEMEEN

55. *Een gerechtelijke procedure.* Een persoon komt slechts in staat van verlengde minderjarigheid ten gevolge van een gerechtelijke procedure, die in de artt. 487ter en 487quinquies tot 487septies van het B.W. wordt beschreven.

De Wet van 29 juni 1973 bevat voorschriften over verschillende procedures:

(a) Naast de regels voor het verklaren in de staat van verlengde minderjarigheid, die de hoofdbrok vormen, vindt men in de vermelde teksten voorschriften over drie andere procedures;

(b) De vervanging van de ouderlijke macht over degene die in staat van verlengde minderjarigheid verkeert door voogdij (art. 487quater en *sexies* B.W.);

(c) De benoeming van een nieuwe voogd (art. 487sexies B.W.);

(d) De opheffing van de staat van verlengde minderjarigheid (art. 487septies B.W.).

¹²⁵ Vader of moeder, bepaalt art. 487septies B.W., dus niet (noodzakelijk) gezamenlijk.

¹²⁶ Deze categorie van personen kwam niet voor in ontwerp nr. 303, maar werd eraan toegevoegd door de senaatscommissie (Verslag HAMBYE, blz. 15).

II. DE VERLENGD-MINDERJARIGVERKLARING

56. *Bevoegdheid.* De bevoegde rechtbank is de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats of de verblijfplaats van de belanghebbende (art. 487ter, 1^e en 2^e lid, B.W.).

Laten we erop wijzen dat de toewijzing van de bevoegdheid aan de rechtbank van eerste aanleg niet zonder horten of stoten is gegaan. In het ontwerp nr. 303 werd de bevoegdheid tot verklaring in staat van verlengde minderjarigheid (evenals tot benoeming van voogd en toeziende voogd en tot opheffing van de staat van verlengde minderjarigheid) aan de jeugdrechtsbank toevertrouwd¹²⁷.

De senaatscommissie verwierp deze oplossing. Ze "was van oordeel dat deze zaken tot de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg behoren, omdat zij betrekking hebben op de staat van de personen (artikel 569, 1^e, van het Gerechtelijk Wetboek). Bovendien gaat het om maatregelen die kunnen worden genomen ten opzichte van meerderjarigen, zodat er werkelijk geen reden bestaat om de kennisgeving van deze zaken toe te vertrouwen aan de jeugdrechtsbank"¹²⁸.

De senaatscommissie was op deze argumenten attent gemaakt door de Hoge Raad van Minder-validen, die in zijn afwijzing van de bevoegdheid van de jeugdrechtsbank bovendien geleid werd door psychologische redenen: "De jeugdrechtsbank is inderdaad vooral bezorgd met de problemen die jonge delinkwenten of gescheiden, onwaardige of onbekwame ouders stellen. Dit is niet het geval voor jonge, zware geesteszwakken, die normaal, niet meer dan hun ouders trouwens, het voorwerp uitmaken van sociale enkwenten ten einde door de jeugdrechtsbank op de rechte weg teruggebracht te worden, zoals dit het geval is voor jonge delinkwenten"¹²⁹.

Dientengevolge werd de rechtbank van eerste aanleg als bevoegd aangewezen voor alle in het kader van de wet geregelde procedures.

Met de woonplaats van de geestelijk achterlijke bedoelt men die welke hem wordt toebedeeld door het Burgerlijk Wetboek (zie art. 108 voor de minderjarige en art. 102 voor de meerderjarige), niet die waarvan sprake in art. 36 van het Gerechtelijk Wetboek, want laatstgenoemde vindt geen toepassing buiten het Wetboek; de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek omtrent de woonplaats blijven die van het gemene recht¹³⁰, *a fortiori* zijn ze toepasselijk op teksten uit het Burgerlijk Wetboek.

57. *Fasen van de procedure.* De procedure die tot de verklaring van de verlengde minderjarigheid leidt omvat de volgende fasen:

¹²⁷ Cf. advies Raad van State, blz. 7.

¹²⁸ Verslag HAMBYE, blz. 6, litt. D. Men verloor uit het oog dat nu al de jeugdrechtsbank in de staat van personen ingrijpt (ontvoogding, ontzetting van de ouderlijke macht, voogdij, pleegvoogdij).

¹²⁹ Hoge Raad voor Minder-validen, *Nota* ..., Document nr. H.R.G./I/nr. 29 (69).

¹³⁰ Cfr. Rb. Hoei, 8 november 1971, *Jur. Liège*, 1972-73, 83. We spreken de mening tegen die in het verslag HAMBYE blz. 6, wordt verwoord.

- 1° de aanvraag bij verzoekschrift ;
- 2° het verhoor in raadkamer ;
- 3° eventueel, onderzoeksmaatregelen ;
- 4° de beslissing ;
- 5° de publiciteitsmaatregelen.

We zullen nu deze punten meer in details onderzoeken (nrs. 58 tot 62), en daarna de speciale verzoekschriften bestuderen die het hoger beroep inzake de beslissingen betreffende de in staat van verlengde minderjarigheid verklaring betreffen (nr. 63).

58. *Het verzoekschrift (art. 487ter B.W.)*. De procedure wordt ingeleid door de indiening van een verzoekschrift.

Zulks kan geschieden :

1° in alle gevallen, door :

(a) de ouders of één van de ouders van de geestelijk achterlijke. Als de geestelijk achterlijke beide ouders heeft, kunnen ze allebei het initiatief nemen ; dit is zelfs het geval als ze uit de echt of van tafel en bed gescheiden zijn¹³¹ ;

(b) de voogd van de geestelijk achterlijke ;

(c) de procureur des Konings, indien de personen onder (a) en (b) er het initiatief niet toe nemen ;

2° daarenboven, in het geval van een meerderjarige :

(d) andere bloedverwanten. Geen enkele beperking wat de graad van verwantschap wordt in de wet vermeld, maar wellicht zal men beweren, zoals in het geval van de vraag tot onbekwaamverklaring¹³², dat het om verwanten in de erfgerrechtigde graad behoort te gaan. Deze beperking zou o.i. ten onrechte opgelegd worden, daar het om geen kwestie van erfrecht gaat¹³³.

Over de inhoud van het verzoekschrift bevatten de door de Wet van 29 juni 1973 in het B.W. ingevoegde artikelen niets, behalve dat het moet ondertekend zijn door de verzoeker. De kamercommissie merkte op dat dit voorschrift strijdig is met de gewone regel van gerechtelijk recht, die toelaat dat de advocaat het verzoekschrift ondertekent ; een wetsvoorstel tot wijziging van deze afwijking werd in het vooruitzicht gesteld¹³⁴. Inderdaad wijkt dit voorschrift af van de artt. 1026, 5°, en 1027 Ger.W. Maar het werd wellicht ingegeven door de zorg om de bijstand van de verzoeker door een advocaat facultatief te maken.

Onder voorbehoud van het voorgaande dient men zich wat de inhoud van het verzoekschrift betreft te

schikken naar art. 1026 Ger.W., dat toepasselijk wordt geacht op iedere procedure op verzoekschrift, ook die welke buiten het Gerechtelijk Wetboek worden geregeld¹³⁵.

Derhalve moet het verzoekschrift vermelden : dag, maand, jaar, voornaam, beroep en woonplaats van de verzoeker ; het onderwerp en in het kort de gronden van de vordering ; de aanwijzing van de rechter die ervan kennis moet nemen ; de handtekening van de verzoeker (art. 1026 Ger.W.) ; vermelding van de aanhechting van een geneeskundig attest ("inventaris", art. 1027 *in fine* Ger.W.).

Bij het verzoekschrift dient gevoegd te worden, zo bepaalt art. 487ter, 3° lid, B.W., "een geneeskundig attest van niet meer dan vijftien dagen oud (...), dat de geestelijke onvolwaardigheid beschrijft."

Daar de wet geen bijzondere eisen stelt, kan dit certificaat door gelijk welke geneesheer opgesteld worden.

In de kamercommissie werd opgemerkt dat de termijn van vijftien dagen vrij kort is¹³⁶.

Het verzoekschrift wordt in tweevoud gezonden aan de bevoegde rechtbank van eerste aanleg (art. 1027 Ger.W. en art. 487ter B.W.). De taak van de griffier bij de indiening wordt in art. 1027, 2° lid, Ger.W. bepaald. Zou het verzoekschrift per brief aan de griffier kunnen verstuurd worden ? Art. 1027, 2° lid, Ger.W. kent dit recht enkel aan de advocaat toe, maar niets lijkt ons zich daartegen te verzetten¹³⁷.

59. *Het verhoor¹³⁸ in raadkamer (art. 487quinquies, 1° tot 3° lid, B.W.)*. De rechtbank hoort in raadkamer, in het bijzijn van de procureur des Konings :

(a) de vader en de moeder ;

in de Senaatscommissie werd er de nadruk op gelegd dat als de ouders gescheiden zijn, vooral ook degene die niet de bewaring van het kind heeft moet gehoord worden¹³⁹ ;

(b) de voogd¹⁴⁰ ;

(c) in voorkomend geval een andere bloedverwant die het verzoek zou ingeleid hebben ;

(d) de persoon die het verzoek betreft¹⁴¹.

Kan hij zich niet verplaatsen, dan wordt hij te zijn huize gehoord, na bericht bij gerechtsbrief van de griffier art. 487quinquies, 2° lid, B.W.)¹⁴².

¹³⁵ Art. 2 Ger.W.

¹³⁶ Verslag COLLIGNON, blz. 6.

¹³⁷ We menen dat het niet nuttig is een model van verzoekschrift te reproduceren, aangezien dat eerstdaags verschijnt in de *Algemene Modellenverzameling*.

¹³⁸ De tekst van de wet gebruikt eigenaardig genoeg het woord "gehoor".

¹³⁹ Verslag HAMBYE, blz. 7.

¹⁴⁰ In de wet staat "de vader, de moeder of de voogd" : men heeft uit het oog verloren dat er eventueel *terzelfder tijd* een ouder *en* een voogd kan zijn.

¹⁴¹ Over de echtgenoot, zie noot 133.

¹⁴² Een lid van de kamercommissie vond het kwetsend dat de hele rechtbank zich in dat geval ten huize van de aanvragers moet begeven (verslag COLLIGNON, blz. 6).

¹³¹ Verslag HAMBYE, blz. 15.

¹³² DEKKERS, o.c., I, nr. 634 ; DELVA, o.c., III, blz. 63. Temeer daar in het verslag HAMBYE, blz. 7, zonder verdere uitleg wordt vermeld dat het gaat om "iedere bloedverwant die naar luid van artikel 1238 van het Gerechtelijk Wetboek de onbekwaamverklaring kan vorderen".

¹³³ Over de echtgenoot van de betrokkene wordt niet gerept, aangezien de senaatscommissie meende het huwelijk van de verlengd minderjarige totaal uit te sluiten. Zelfs al was dit het geval, dan is er nog de theoretische mogelijkheid dat de betrokkene reeds gehuwd is.

¹³⁴ Verslag COLLIGNON, blz. 6.

De personen die moeten gehoord worden, worden opgeroepen bij gerechtsbrief door de griffier (art. 487*quinquies*, 1^e lid, B.W.). Over de gerechtsbrief, zie art. 46 Ger.W.

Alle personen die dienen gehoord te worden *kunnen* worden bijgestaan door een advocaat (wat betekent dat de verzoeker niet noodzakelijk een beroep moet doen op een advocaat) (art. 487*quinquies*, 1^e lid, B.W.). De betrokkene *moet* door een advocaat worden bijgestaan. In voorkomend geval wordt een advocaat aangewezen door de stoffhouder of door het bureau van consultatie en verdediging (art. 487*quinquies*, 2^e lid, B.W.; artt. 86, 664 e.v. Ger.W.). Kritiek hierover verder, nr. 75.

Van het verhoor wordt een proces-verbaal opge- maakt dat door de "rechter" en griffier wordt onder- tekend (art. 487*quinquies*, 3^e lid, B.W.). Betekent zulks dat alle rechters (naar analogie van art. 782 Ger. W.) of alleen de voorzitter (naar analogie van art. 783 Ger.W. moet ondertekenen? De huidige tekst werd niet aangepast nadat in ontwerp nr. 303 de be- voegdheid van de jeugdrechtsbank bepaald was; dit legt de onduidelijkheid uit.

60. *De onderzoeksmaatregelen (art. 487quinquies, 4^e lid B.W.).* De rechtbank kan iedere onderzoeksmaat- regel bevelen die zij nuttig oordeelt, op conclusie van de procureur des Konings.

Gezien de toestand van mentaal gehandicapten meestal veel duidelijker is dan die van geesteszieken in de enge zin, was het niet nodig hier een neuro-psy- chiatrisch onderzoek verplicht te stellen zoals bij de onbekwaamverklaring (art. 1244 Ger.W.). Centraal wordt derhalve het verhoor, waarbij in veruit de mees- te gevallen van meet af aan duidelijk zal worden dat men met een geestelijk achterlijke te doen heeft.

61. *De beslissing (art. 487quinquies, 5^e lid B.W.).* De uitspraak geschiedt in openbare terechtzitting, dit in tegenstelling tot de gewone gang van zaken bij proce- dures op verzoekschrift (vgl. art. 1029 Ger.W.).

Kennisgeving aan de verzoeker(s) geschiedt volgens art. 1030 Ger. W.

De beslissing heeft onmiddellijk gevolg, niettegen- staande hoger beroep (art. 486, 6^e lid, B.W.; zie nr. 52).

62. *Publiciteitsmaatregelen (art. 487sexies B.W.).* In verschillende publiciteitsmaatregelen is voorzien; ze lijken zowel efficiënter als discreter dan die i.v.m. onbekwaamverklaring.

(a) De beslissing wordt door de griffier ter kennis gebracht van de minister van Justitie en van de bur- gemeester van de gemeente in welke bevolkingsre- gisters de betrokkene ingeschreven is.

(b) De beslissing wordt in de bevolkingsregisters aangetekend. De senaatscommissie "heeft de minis- ter van Justitie gevraagd contact op te nemen met zijn collega van Binnenlandse Zaken ten einde de maat-

regelen vast te stellen die moeten worden genomen om de vermeldingen in de bevolkingsregisters bij ver- andering van verblijfplaats aan de andere gemeente mede te delen"¹⁴³.

(c) Op de identiteitskaart van de verlengd minder- jarige wordt zijn gewijzigde staat vermeld.

De Raad van State kritiseerde het feit dat (het hui- dige) art. 487*sexies* B.W. niet¹⁴⁴ bepaalt binnen welke tijd de publiciteitsmaatregelen moeten uitgevoerd worden¹⁴⁵.

63. *Hoger beroep.* In de mogelijkheid tot hoger be- roep tegen de beslissing wordt door art. 487*quinquies*, 6^e lid, B.W. uitdrukkelijk voorzien.

Het staat open voor de vader, de moeder, de voogd (zelfs als ze niet verzoeker waren) in voorkomend ge- val een andere bloedverwant, als deze verzoeker was, de procureur des Konings, de verlengd minderjarige zelf (art. 487*quinquies*, 6^e lid, B.W., dat verwijst naar het 1^e lid)¹⁴⁶.

Voor het overige wordt art. 1028 Ger.W. toege- past¹⁴⁷. M.a.w. het hoger beroep moet binnen de maand na de kennisgeving ingesteld worden, bij een verzoekschrift dat voldoet aan art. 1026 Ger.W., met inachtneming van het feit dat de appellanten zelf het verzoekschrift dienen te ondertekenen, tenminste als zij in eerste aanleg verzoeker waren (zo men analo- gisch art. 487*ter*, 1^e lid, B.W. toepast. We menen dat de advocaat van de betrokkene in naam van laatstge- noemde kan optreden en het verzoekschrift onderte- kenen.

Voor de arresten die de beslissing, waarbij een per- soon in staat van verlengde minderjarigheid wordt verklaard, teniet doen gelden alle publiciteitsmaatre- gelen van art. 487*sexies* B.W. (zie nr. 62).

III. ANDERE PROCEDURES

64. *De vervanging van de ouderlijke macht door de voogdij.* De bevoegde rechtbank om de ouderlijke macht door de voogdij te vervangen is de rechtbank van eerste aanleg (van de woonplaats of de verblijf- plaats van de minderjarige, zo veronderstellen we: art. 487*quater* B.W. zegt niets, maar men kan een impli- ciete verwijzing naar art. 487*ter* B.W. veronderstel- len). Het is de rechtbank die, in tegenstelling tot het gemene recht, de voogd en de toeziende voogd be- noemt.

¹⁴³ Verslag HAMBYE, blz. 8.

¹⁴⁴ Zoals in art. 1253 Ger.W. i.v.m. de onbekwaamver- klaring wel gedaan is.

¹⁴⁵ Advies, blz. 10. Op dezelfde plaats betreurde de Raad van State eveneens dat niet gezegd werd of hoger beroep de openbaarmaking schorst. In de huidige redactie is het ant- woord op de vraag duidelijk ontkennend.

¹⁴⁶ Deze precisering werd door de senaatscommissie in- gevoegd, ter uitbreiding van de categorieën van art. 1027 Ger.W. (verslag HAMBYE, blz. 8).

¹⁴⁷ Aldus ook MOUGENOT, o.c., J.T. 1973, 478.

De vordering geschiedt op eenzijdig verzoek, dat kan uitgaan van de ouders of één van hen of van de procureur des Konings (art. 487^{quater}, 1° lid, B.W.).

O.i. kan dit verzoek geschieden ofwel bij het verzoek tot verklaring in staat van verlengde minderjarigheid, ofwel nadat de betrokkene reeds in die staat verkeert¹⁴⁸.

De procedure is die welke door art. 1025 Ger. W. wordt bepaald. De vraag is of uitzonderingen daarop, die het B.W. bepaalt wat het verzoek tot verlengd-minderjarigverklaren betreft, hier toepasselijk zijn: hoofdzakelijk de ondertekening van het verzoekschrift door de verzoeker(s).

Tegen een dergelijke beslissing staat hoger beroep open: men kan het afleiden uit art. 487^{sexies}, 2° lid, en het volgt uit de algemene regels (art. 1031 Ger.W.).

In elk geval gelden hier, zowel voor de beslissingen in eerste aanleg als voor de vernietigende beslissingen in hoger beroep, de publiciteitsmaatregelen van art. 487^{sexies} B.W., zoals voormeld artikel uitdrukkelijk zegt.

65. *De benoeming van een nieuwe voogd.* Over deze procedure, vermeld als het ware langs de neus weg in art. 487^{sexies}, 1° lid, B.W., verneemt men alleen dat de publiciteitsmaatregelen van art. 487^{sexies} erop van toepassing zijn.

Voor het overige menen wij dat het in vorig nummer gezegde van toepassing is.

66. *De opheffing van de staat van verlengde minderjarigheid.* Het verzoek tot opheffing van de staat van verlengde minderjarigheid kan geschieden door:

a) de verlengd minderjarige (dit in tegenstelling tot het verzoek tot verklaring in staat van verlengde minderjarigheid);

b) zijn vader;

c) zijn moeder¹⁴⁹;

d) zijn voogd;

e) één van zijn bloedverwanten¹⁵⁰;

f) de procureur des Konings (art. 487^{septies}, 1° lid, B.W.).

Een medisch attest wordt niet expliciet vereist.

Voor het overige zijn procedure en publiciteitsmaatregelen dezelfde als bij de procedure tot verlengd-minderjarigverklaring (art. 487^{septies} B.W., dat niet naar art. 487ter B.W. verwijst, wat wel moeilijkheden kan veroorzaken).

§ 4. Verhouding tot andere instellingen

67. *Toevoeging van een instelling aan de bestaande – Geen afschaffing.* Vóór het van kracht worden van de Wet van 29 juni 1973 kon de "geestelijk achter-

lijke" voor wie men bescherming zocht, ofwel onbekwaam verklaard worden, of door een gerechtelijk raadsman bijgestaan worden, of voorzien worden van een voorlopig bewindvoerder.

Inderdaad stonden (en staan) de onbekwaamverklaring en de toevoeging van een gerechtelijk raadsman open voor de ernstige geestelijk achterlijken: ze behoren tot de categorie van de "onnozelen" of "krankzinnigen" van art. 489 B.W.¹⁵¹. Men nam trouwens aan dat de procedure mocht ingeleid worden tijdens de minderjarigheid van de betrokkene, zulks tegen de letter van art. 489 B.W. in, en dat ze dan uitwerking had vóór de meerderjarigheid van de betrokkene¹⁵².

Daarnaast belet niets dat een voorlopig bewindvoerder aangewezen wordt voor de "geestelijk achterlijke", nadat hij ten huize werd afgezonderd, in een inrichting opgesloten; vooral de sequestrering zal de rechter veelal bereid zijn uit te spreken, zij het meer om billijkheidsredenen dan in toepassing van de letter van de wet¹⁵³.

Bij deze mogelijkheden kwam zich de verlengde minderjarigheid voegen, die eerstgenoemde maatregelen niet ophief: ze blijven bestaan.

Men zal dus in de meeste gevallen voor een keuzemogelijkheid staan. Hiertegenover is de verklaring van de kamercommissie: "Aan de parketten moet door het departement worden medegedeeld dat de wetgever op grond van de vergelijkende studie die werd verricht, de toepassing van de onderhavige wet boven de onbekwaamverklaring verkiest, telkens als zulks mogelijk is"¹⁵⁴ slechts een niet bindende wens: er bestaat een reële keuzemogelijkheid tussen de verschillende instellingen.

Men kan het wellicht jammer vinden dat de toepassing van de onbekwaamverklaring en de krankzinnigenwet niet uitdrukkelijk beperkt werd tot de geesteszieken, met uitsluiting van de geestelijk achterlijken. Maar het lijkt ons een ongeoorloofde interpretatie van de termen "onnozelheid of krankzinnigheid" (art. 489 B.W.) en "Krankzinnigen" (Wet 18 juni 1850), ze voortaan als uitsluitend van toepassing op geesteszieken te beschouwen.

68. *Overgang van een instelling naar een andere – Cumulatie.* Nu blijven nog de vragen te beantwoorden of een persoon die reeds een van bovengenoemde beschermingsstatuten geniet, (a) onder een ander statuut kan geplaatst worden; (b) tevens een of meer andere beschermingsinstellingen kan genieten.

¹⁴⁸ In die zin ook C. VAN MALDEREN, o.c., *Amentia* (Nederlandse uitgave), nr. 30 (1973), blz. 12.

¹⁴⁹ De wet zegt: vader of moeder; vader en moeder moeten het m.a.w. niet eens zijn.

¹⁵⁰ De wet vermeldt geen enkele beperking; ook niet dat het om de oorspronkelijke verzoeker dient te gaan, of dat de bloedverwant slechts mag optreden als de verlengd minderjarige meer dan 21 jaar is, of dat was bij de verklaring; aangezien de wet geen onderscheid maakt, doen wij het ook niet (*anders*: MOUGENOT, o.c., *J.T.*, 1973, 478-479).

¹⁵¹ In het verslag HAMBYE, blz. 10, gaat men ervan uit dat de nieuwe wet *strengere* voorwaarden stelt dan art. 489 B.W.

¹⁵² DE PAGE, II, 3° uitg., 1964, blz. 298, nr. 316, die ook rechtspraak aanhaalt.

¹⁵³ Zie C. VAN MALDEREN, "Vrederechter en mentaal gehandicapten", *Amentia*, nr. 15, augustus 1968, blz. 5-10.

¹⁵⁴ Verslag COLLIGNON, blz. 5.

Men kan het betreuren dat de Wet van 29 juni 1973 niet de problemen oplost die rijzen wanneer de onbekwaamverklaring en de verlengde minderjarigheid elkaar ontmoeten. Kan b.v. een onbekwaamverklaarde in staat van verlengde minderjarigheid verklaard worden¹⁵⁵? Kan een verlengd minderjarige onbekwaam verklaard worden¹⁵⁶? Persoonlijk zien wij tegen geen van beide stappen een bezwaar: de letter van de wet verzet er zich niet tegen. Daarentegen wordt de eerstgenoemde hypothese zelfs uitdrukkelijk voorzien (maar niet geregeld) door art. 487ter, 2° lid, B.W.

Het inwerkingtreden van het nieuwe statuut zou o.i. *automatisch*¹⁵⁷ de opheffing van het oude meebrengen; deze oplossing schept evenwel problemen inzake de publiciteitsmaatregelen.

Anders is het gesteld met de sequestering en de collocatie: niets belet dat een van deze maatregelen gecumuleerd wordt met de verlengd-minderjarigverklaring. Art. 487quater, 3° lid, B.W. bevestigt dit indirect. Wel kan de vraag gesteld worden of een gesequestreerde of gecolloqueerde verlengd minderjarige van een voorlopig bewindvoerder kan voorzien zijn. Staat hij onder voogdij, dan is het antwoord negatief (artt. 29 en 30, § 1, van de Krankzinnigenwet). In niets is voorzien ingeval de verlengd minderjarige onder de ouderlijke macht blijft: wij zijn geneigd hier voormeld art. 29 Krankzinnigenwet ("voogdij") analogisch uit te leggen en eveneens negatief op de vraag te antwoorden¹⁵⁸.

§ 5. Evaluatie van de wet

I. POSITIEVE ASPECTEN VAN DE WET VAN 29 JUNI 1973

69. *De oplossing van het gezond verstand.* Als eerste winstpunt voor de nieuwe wet geldt dat de verlengde minderjarigheid de oplossing van het gezond verstand is: wat beters kan men indenken dan dat het recht aansluiting zoekt bij de werkelijkheid? Waarom niet de bevoegdheden en taken erkennen die de ouders in feite vervullen?

Dat deze wet groeide uit de kringen van ouders die persoonlijk met het probleem van de verstandelijk gehandicapten geconfronteerd zijn, legt uit dat zij zo dicht bij de werkelijkheid is gebleven.

¹⁵⁵ Stel dat ouders, die hun kind hebben doen onbekwaam verklaren, bij de kennismaking met de nieuwe wet deze meer aangepast vinden aan hun situatie.

¹⁵⁶ Stel dat verzoekers de nietigheid van rechtswege van de handelingen van de onbekwaamverklaarde verkiezen boven de nietigheid bij benadeling, die sommigen als gevolg van de verlengd minderjarigverklaring zullen beschouwen.

¹⁵⁷ Anders: R. MOUGENOT, o.c., J.T., 1973, 479, die een gerechtelijke opheffing vereist acht.

¹⁵⁸ Cf. in dezelfde zin MOUGENOT, o.c., J.T., 1973, 478.

70. *Rechtsverfijning.* De Nationale Vereniging voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten strijdt voor de erkenning van het onderscheid tussen verstandelijk gehandicapten en eigenlijke geesteszieken. Ze heeft een zege behaald op juridisch gebied. Voortaan kan men niet meer het Belgisch recht van de psychisch gestoorden als een ongedifferentieerd geheel beschouwen. De verstandelijk gehandicapten komen thans als een specifieke categorie te voorschijn. Hoewel reeds voordien de verstandelijk gehandicapten uitzonderlijk als aparte groep te voorschijn kwamen, is het nu slechts dat ze als afzonderlijke groep bepaald worden – een precieze bepaling als die van art. 487bis B.W. is trouwens zeldzaam in het recht van de psychisch gestoorden – en een statuut krijgen in de moedertak van het recht.

71. *Een originele wet.* Het gebeurt niet zo vaak dat de Belgische wetgever oorspronkelijke oplossingen uitvaardigt (dit is ook niet wenselijk, met het oog op de zo wenselijke rechtseenmaking nl.). Daarom mag wel onderstreept worden, dat de figuur van de verlengde minderjarigheid niet overgenomen is uit enig buitenlands rechtsstelsel, en nl. niet uit het Franse recht. Met zijn Wet van 3 januari 1968 over de *incapables majeurs* heeft dit recht heel wat te bieden, maar het is niet de weg ingeslagen van de differentiëring tussen geesteszieken en verstandelijk gehandicapten. Zij het dan dat de vervanging van de ouderlijke macht door de voogdij doet denken (hoewel er ongetwijfeld van geen bewuste beïnvloeding sprake is) aan de *délégation de l'autorité parentale* van het Franse recht.

Veeleer dan te ontleen, zal België op dit gebied wellicht andere rechtsstelsels voor zijn oplossing winnen: cfr. de overname van de figuur van de verlengde minderjarigheid door de Internationale Liga van Verenigingen voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten, nr. 3.

72. *Vooruitgang t.o.v. de vroegere oplossingen.* Zowel wat de procedure als de gevolgen van de staat van verlengde minderjarigheid betreft, kan men zonder schroom zeggen dat er een merkwaardige vooruitgang geboekt werd in de bescherming van de verstandelijk gehandicapten.

Tijdens de voorbereiding van de wet werd vele malen¹⁵⁹ onderstreept dat in vergelijking met de procedure tot verlengd-minderjarigverklaring, de onbekwaamverklaring (en de benoeming van een gerechtelijke raadsman) een ingewikkelde, lange en dure procedure is, en dat ze delicate familieproblemen te zeer in de openbaarheid brengt. Hetzelfde kan niet gezegd worden van de benoeming van een voorlopig bewindvoerder: deze geschiedt door de vrederechter vlug en bijna kosteloos.

¹⁵⁹ B.v. ontwerp nr. 303, memorie van toelichting, blz. 1-2; verslag HAMBYE, blz. 2-3; verslag COLLIGNON, blz. 3-4.

Laten we ook even stilstaan bij de gevolgen van deze instellingen. De onbekwaamheid die uit de verlengde minderjarigheid voortvloeit is in grote lijnen dezelfde als die welke met de onbekwaamverklaring samengaat. Wel is het de vraag of de handelingen die de minderjarige stelt *rechten* nietig zijn (nr. 45). De verlengde minderjarigheid heeft qua gevolgen vooral dit voor op de onbekwaamverklaring, dat beide ouders verder de ouderlijke macht uitoefenen, terwijl hoogstens één van hen voogd kan worden in het tweede geval, en dat ze geen controles van een familieraad behoeven te ondergaan in geval van verlengde minderjarigheid.

De verlengde minderjarigheid gaat nog nuttiger lijken als men ze vergelijkt met de aanstelling van de voorlopige bewindvoerder: niet alleen gaat het hier eveneens om één enkel persoon, die zijn functie niet met anderen delen kan, en is de bewindvoerder onderworpen aan allerlei controles, maar daarenboven beheert hij slechts de goederen, hij heeft geen bevoegdheden over de persoon van degene die onder zijn bescherming staat.

73. *Een wet met kansen op ruime toepassing.* Doordat het initiatief voor de wet stamt uit de kringen van de Nationale Vereniging voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten, en ook dank zij haar intrinsieke hoedanigheden, zal de wet hoogstwaarschijnlijk een ruim toepassingsgebied vinden. Er werd vooropgesteld dat de wet voor zowat 30.000 personen een oplossing zou brengen¹⁶⁰. Wat er ook van zij, deze wet staat een roemrijker lot te wachten dan de onbekwaamverklaring, die praktisch een dode instelling geworden is¹⁶¹. Men kan alleen betreuren dat de wetgever gemeend heeft de onbekwaamverklaring niet op dezelfde positieve wijze te moeten aanpakken, en geneigd schijnt alles in het werk te stellen om ze onnodig te maken (zonder ze evenwel af te schaffen).

II. NEGATIEVE ASPECTEN VAN DE WET VAN 29 JUNI 1973

74. *Gebreken in de vorm.* Hoewel bij de uitvaardiging van de wet op de verlengde minderjarigheid vooral de positieve aspecten onderstreept werden, dienen we toch ook de objecties op te sommen, die bij de lectuur van de wet oprijzen: ze zijn vrij talrijk zelfs.

Vooreerst vraagt men zich af waarom de procesrechtelijke voorschriften in het Burgerlijk Wetboek i.p.v. het Gerechtelijk Wetboek geplaatst zijn, en dit nadat zo kortgeleden vele familierechtelijke procedures (waaronder die tot onbekwaamverklaring) uit het Burgerlijk Wetboek gelicht werden om hun plaats in het Gerechtelijk Wetboek te krijgen.

¹⁶⁰ Memorie van toelichting, ontwerp, nr. 303, blz. 1.

¹⁶¹ A. VRANCKX, *Geesteszieken* (2^e uitg.), Brugge, 1972, blz. 13, voetnoot 11, publiceert statistieken.

Vervolgens is de verwarde schikking der artikelen verbazingwekkend; meer bepaald liggen voorschriften over de gevolgen van de verlengde minderjarigheid (art. 487^{quater} B.W. nl.) tussen de procedurele voorschriften verspreid.

Was het niet mogelijk van de nummering met *quater*, *quinquies*, etc. af te stappen – ze is zo onwaarschijnlijk log – en b.v. naar de praktijk van de Wet van 6 april 1908 (artt. 340a, 340b, 340c, etc.) terug te keren? Dergelijke kleine details kunnen voor de jurist in zijn dagelijks doen heel wat betekenen.

Opmerkingen in dezelfde stijl dringen zich op i.v.m. de gebezigde terminologie¹⁶². Kan de wetgever werkelijk geen pittige en korte uitdrukkingen kiezen om nieuwe instellingen te kenschetsen? We zijn al begiftigd met "degenen die wettigen door adoptie" etc. en moeten nu "degenen die in staat van verlengde minderjarigheid verkeren" op de koop toe nemen!

Verder is het de vraag of de uitdrukking "geestelijk achterlijke" een goede keuze betekent¹⁶³. Een moeilijkheid is hier o.a. wel de noodzaak van Nederlandse en Franse teksten met gelijke inhoud. Hopelijk wordt de invoering van een uitvoerig gedefinieerde technische uitdrukking de aanleiding voor meer terminologische uniformiteit in de wetgeving¹⁶⁴.

75. *Objecties t.a.v. de inhoud.* Nu enkele opmerkingen over de inhoud van de getroffen regelingen.

Was de toekenning van de bevoegdheid tot verlengd-minderjarigverklaren aan de rechtbank van eerste aanleg gelukkig? We zijn niet ongevoelig voor het argument dat het om een vordering tot wijziging van staat handelt. Maar had men niet beter de vrederechter bevoegd gemaakt en het ingrijpen van de rechtbank van eerste aanleg tot eventueel hoger beroep beperkt? Tot dit besluit komen we wegens de enge banden die de verlengde minderjarigheid en de voogdij verbinden. Men beslist dat de rechtbank van eerste aanleg voogd en toeziende voogd zal benoemen; maar onmiddellijk na die benoeming behoort de vrederechter toch een familieraad samen te roepen om b.v. de plichten van de voogd te omschrijven? Dit betekent een *verzwarend* van de procedure!

Ook maken we ons bedenkingen omtrent de eis dat een advocaat degene zou bijstaan omtrent wie een verzoek tot verlengde minderjarigheid is ingediend¹⁶⁵. Men begrijpt weliswaar de lofwaardige bedoeling die achter het voorschrift schuilgaat: de betrokkene bescherming tegen willekeur verlenen. Maar betekent

¹⁶² Cf. MOUGENOT, o.c., J.T., 1973, 476.

¹⁶³ Cf. "Enkele bedenkingen bij de gebruikte terminologie. Waarom 'verstandelijk gehandicapten'?", *Amentia*, nr. 29, 1973, blz. 27-28.

¹⁶⁴ Cf. K.B. van 11 augustus 1967 en 10 november 1969 "oligofrenen"; Wet van 6 juli 1970: "gehandicapten".

¹⁶⁵ In dezelfde zin C. VAN MALDEREN, "Eindelijk een grote overwinning: de wet op de verlengde minderjarigheid is er!", *Amentia*, nr. 30, 1973, blz. 11.

deze regeling *in feite* niet dat men de ouders verplicht een advocaat te nemen voor een procedure die men zo eenvoudig en zo goedkoop mogelijk wenste¹⁶⁶?

Wat de gevolgen van de verlengde minderjarigheid betreft, formuleren we eerst en vooral bezwaren tegen het feit dat de nieuwe staat voor de ouders een verzwaring van hun plichten betekent. Niet alleen blijven de ouders t.o.v. hun feitelijk meerderjarig kind onderhoudsplichtig, wat vrij normaal is, maar ook blijven ze aansprakelijk op grond van art. 1384, 2° lid, B.W. Wanneer men daarbij bedenkt, dat de ouders kunnen *verplicht* worden de ouderlijke macht verder uit te oefenen¹⁶⁷ dan is men genoopt tot het besluit dat de nieuwe wet eigenlijk te streng optreedt tegen ouders die reeds zwaardere lasten te torsen hebben dan ouders van normale kinderen.

Vervolgens betreuren we dat een groot aantal belangrijke vragen niet of niet duidelijk opgelost werden door de wetgever.

Art. 487*bis*, 4° lid, B.W. is alles behalve duidelijk: wat bedoelt men precies met "persoon en goederen"? Is het een equivalent van staat en bekwaamheid? Betreft het problemen van rechtsbekwaamheid (leeftijdsgrenzen zoals 25, 30, 35 jaar)? Waarom kon de beperking van de gevolgen van de verlengd-minderjarigverklaring tot het burgerlijk recht niet in de wet ingeschreven worden, i.p.v. in de memorie van toelichting? Wordt met het burgerlijk recht het hele privaatrecht bedoeld (b.v. ook het handelsrecht)?

I.v.m. de jeugdbescherming staat men voor moeilijke vragen: welke artikelen van de Wet op de jeugdbescherming zijn op de verlengd minderjarige van toepassing? Is de jeugdrechtsbank bevoegd t.o.v. verlengd minderjarigen die in feite 18 of 21 jaar oud zijn?

Welke soort nietigheid treft de patrimoniale rechtshandelingen die een verlengd minderjarige heeft verricht?

Zijn de ouders van de verlengd minderjarige aansprakelijk op grond van art. 1384, 2° lid, B.W.?

Inzake de vervanging van de ouderlijke macht door de voogdij staat men voor vele vragen, die men expliciet door de wet beantwoord zou willen zien. Gaat het om een totale vervanging, of betreft ze alleen het beheer van de goederen? Kan de enige of enig overblijvende ouder de vervanging vragen? Is de vervanging een definitieve regeling, of verdwijnt ze als een van de ouders sterft?

Waarom werd de toepassing van de wet beperkt tot hen wier achterlijkheid aangeboren is of teruggaat tot de vroege kinderjaren? Onder meer omdat laatstgenoemd begrip vrij vaag is, denken we dat men er beter aan had gedaan de staat van verlengde minderjarigheid open te stellen voor allen die een ernstige en blijvende verstandelijke handicap vertonen vooraleer ze meerderjarig of ontvoogd worden.

De beperking van de toepassing van de wet tot het burgerlijk recht, of tot het privaatrecht, kan onze goedkeuring niet wegdragen. Ze tast de functie van gemeen recht die het burgerlijk recht traditioneel vervult aan, en de wijze waarop ze werd ingevoerd laat een ruime onzekerheid bestaan. Men had wellicht best een lijst met rechtstakken vermeld, waar de verlengde minderjarigheid uitwerking heeft (b.v. handelsrecht, nationaliteit, arbeidsrecht, gerechtelijk privaatrecht inclusief bevoegdheid, jeugdbescherming, wellicht ook administratief recht).

Ten slotte vragen we ons af of het niet nuttig was geweest in een vorm van gedeeltelijke onbekwaamheid te voorzien voor licht of matig verstandelijk gehandicapten. De voor de hand liggende oplossing zou o.i. geweest zijn de gerechtelijke ontvoogding voor verlengd minderjarigen mogelijk te maken of voor gehandicapten de staat van ontvoogde minderjarige open te stellen.

III. BESLUIT

76. *Een voorstel.* Uit de reacties van de Nationale Vereniging voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten blijkt dat de betrokken milieus het tot stand komen van de wet als een grote stap voorwaarts, ja als een zege beschouwen.

Men kan zich daarover enkel verheugen.

Spreeken we tevens de hoop uit dat de tijdens de bespreking ontdekte onvolmaaktheden van de wet in de praktijk geen belemmering zullen uitmaken voor haar vlote toepassing, en dat minstens sommige onvolmaaktheden zullen worden verholpen door de wetgever zelf, terwijl hij de hervorming van het recht van de psychisch gestoorde en gehandicapten verder tot een goed einde brengt.

Prof. Johan M. PAUWELS
Instituut voor Familierecht, K.U.L.

¹⁶⁶ Men kan natuurlijk verwachten dat de honoraria en kostennota van de advocaat vrij laag zullen liggen aangezien de procedure eenvoudig is, en dat men in het merendeel van de gevallen niet de vrij dure psychiatrische expertises zal behoren te bekostigen.

¹⁶⁷ Wanneer de verklaring geschiedt op verzoek van de procureur des Konings nl. De letter van de wet is strijdig met de bedoelingen van de senaatscommissie: zie verslag HAMBYE, blz. 10.

¹⁶⁸ De Hoge Raad voor Minder-validen (*Nota*, blz. 11) suggereerde voor licht verstandelijk gehandicapten de benoeming van een gerechtelijk raadsman. Maar met die oplossing blijven alle nadelen die i.v.m. de onbekwaamverklaring werden vermeld bestaan.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER—21 SEPTEMBER 1973

Voorzitter : Ridder Rutsaert

Raadsheer-verslaggever : de h. de Vreese

Eerste advocaat-generaal : de h. P. Mahaux

Advocaten : Mrs. P. Struye en J. Dassesse

Huwelijk—Vaststelling van de echtelijke verblijfplaats door de man bij gebreke aan overeenstemming tussen de echtgenoten—Regel niet toepasselijk als de man aan de verplichting tot samenwonen te kort komt.

De regel van art. 213, eerste lid, B.W., naar luid waarvan bij gebreke van overeenstemming tussen de echtgenoten de echtelijke verblijfplaats door de man wordt vastgesteld, is niet toepasselijk wanneer de man, aan de door art. 212 B.W. opgelegde verplichting tot samenwoning te kort komende, zelf de echtelijke verblijfplaats heeft verlaten en door zijn schuld de feitelijke scheiding van de echtgenoten heeft teweeggebracht.

V.B. t/ R.

Gelet op het bestreden arrest, op 13 juni 1972 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

(...)

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 212, 213, 231, 1315 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest eisers vordering tot echtscheiding, die gestaafd was op het verlaten door verweerster van de echtelijke woning, ongegrond verklaart en, uitspraak doende over de tegenvordering van verweerster, de echtscheiding tussen partijen in het voordeel van verweerster toelaat, op grond van het feit dat eiser "op onverantwoorde wijze tekortgekomen is aan zijn plicht tot samenwonen" en deze beslissing doet steunen op de overweging dat het eerste lid van artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek waarbij bepaald wordt dat, wanneer de echtgenoten niet akkoord gaan over de echtelijke verblijfplaats, deze door de man bepaald wordt, "niet toepasselijk is wanneer de man, aan de door artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek opgelegde verplichting om samen te wonen tekortkomende, zelf de echtelijke verblijfplaats heeft verlaten en door zijn schuld zelf de feitelijke scheiding heeft teweeggebracht",

terwijl, eerste onderdeel, het hof van beroep vastgesteld had : 1° dat eiser het initiatief genomen had zich te gaan vestigen te Lebbeke, d.w.z. elders dan bij de moeder van verweerster bij wie partijen vroeger hun intrek genomen hadden ; 2° dat verweerster zich daar op het einde van de eerste helft van augustus 1967 bij eiser is gaan vestigen ; 3° dat partijen zelfs samen meubelen zijn gaan kopen ; 4° dat niet uitgemaakt is hoelang zij daar (te Lebbeke) precies gebleven zijn ; dat het echter hoogstens een paar dagen kan geweest zijn ; 5° dat tijdens dit kort verblijf hun kind Piet verwekt werd ; 6° dat het niet duidelijk is waarom het hernemen van het

gezinsleven in de woonplaats te Lebbeke toch niet gelukt is ; 7° dat verweerster deze woonplaats verlaten heeft en geweigerd heeft daar met eiser te gaan wonen,

hoewel het tegenstrijdig is, na deze verschillende feiten vastgesteld te hebben, waaruit duidelijk blijkt dat partijen akkoord geweest waren om de echtelijke woonplaats te Lebbeke te vestigen, te beslissen dat het eiser is die oorspronkelijk aan het samenleven een einde maakt had, zodat het afwijzen van de vordering van eiser en het toelaten van de echtscheiding in het voordeel van verweerster niet wettelijk gemotiveerd zijn ;

tweede onderdeel, alleszins de rechter niet, zonder artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek te schenden, kon beslissen dat eiser, die luidens dit artikel de echtelijke woonplaats kon bepalen, het recht niet had de echtelijke woonplaats te Lebbeke te vestigen, zodat het arrest, door te oordelen dat de man die beslist de echtelijke woonplaats te wijzigen een einde maakt aan het samenleven en het bewijs moet leveren dat hem geen schuld treft, er op neerkomt de man het recht te ontnemen, dat hem door artikel 213 expliciet verleend wordt, de echtelijke woonplaats vast te stellen, wanneer er geen overeenstemming bestaat tussen de echtgenoten ;

derde onderdeel, luidens artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek, eiser het recht had de echtelijke woonplaats vast te stellen, en, meer bepaald deze woonplaats te Lebbeke te vestigen, verweerster krachtens hetzelfde artikel eiser in deze nieuwe woonplaats moest volgen, tenzij zij voor de bevoegde rechtbank het bewijs kon bijbrengen dat zij wettige redenen kon laten gelden om een andere verblijfplaats te kiezen, verweerster zich niet tot de bevoegde rechtbank gewend heeft om dergelijke wettige redenen te laten gelden, en het arrest bijgevolg niet wettelijk kon beslissen dat het aan eiser behoorde het bewijs te leveren dat hem geen schuld trof, nu hij zich te Lebbeke had gevestigd ;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat, in strijd met wat dit onderdeel onder 7° stelt, het arrest geenszins vaststelt dat verweerster de woonplaats te Lebbeke verlaten heeft en geweigerd heeft daar met eiser te gaan wonen ;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat eiser, toen hij het initiatief nam zich als huisbewaarder te Lebbeke te gaan vestigen, verweerster wilde dwingen de zaak waarvan zij medeëigenares is en waarin hij werkte in de steek te laten en dat hij door die onredelijke handelwijze, zelf, door zijn eigen schuld, de feitelijke scheiding heeft teweeggebracht, aldus aan de door artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek opgelegde verplichting tot samenwonen te kort komend ;

Overwegende dat het arrest beschouwt dat verweerster, wanneer zij, hoogstens gedurende een paar dagen, te Lebbeke bij eiser haar intrek is gaan nemen, "een poging heeft gedaan om het gezinsleven te hernemen" die echter niet gelukt is ;

Dat hieruit blijkt dat, naar het oordeel van het hof van beroep, partijen geenszins akkoord waren geweest om de echtelijke woonplaats te Lebbeke te vestigen ;

Overwegende dat uit voormelde vaststellingen en beschouwingen volgt dat de in het onderdeel onder 1° tot

6° aangehaalde vaststellingen van de rechter geenszins strijdig zijn met zijn beslissing luidens welke het eiser was die oorspronkelijk aan het samenwonen een einde had gemaakt ;

Wat het tweede en het derde onderdeel betreft :

Overwegende dat de regel van artikel 213, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, luidens welke, bij gebreke van overeenstemming tussen de echtgenoten, de echtelijke verblijfplaats door de man wordt vastgesteld, niet toepasselijk is wanneer de man, aan de door artikel 212 van hetzelfde wetboek opgelegde verplichting tot samenwonen te kort komende, zelf de echtelijke verblijfplaats heeft verlaten en door zijn schuld de feitelijke scheiding van de echtgenoten heeft teweeggebracht ;

Overwegende dat uit het antwoord op het eerste onderdeel blijkt dat de rechter deze laatste omstandigheid ten deze vaststelt ;

Dat, nu voormelde regel niet toepasselijk was, verweerster ook niet gehouden was zich naar de voorschriften ervan te gedragen ;

Overwegende dat het arrest geenszins oordeelt dat "de man die beslist de echtelijke woonplaats te wijzigen... het bewijs moet leveren dat hem geen schuld treft", doch alleen dat eiser die door zich te Lebbecke te vestigen zijn vrouw wilde dwingen de zaak waarvan zij medeëigenares was in de steek te laten, wat het hof van beroep een onredelijke gedraging noemt, moet bewijzen dat hem bij die handelwijze geen schuld treft ;

Overwegende dat het arrest, zonder voormeld artikel 213 te schenden, heeft kunnen beslissen dat in de omstandigheden die het aanstipt, eiser het recht niet had de echtelijke woonplaats te Lebbecke te vestigen ;

Dat het middel in geen van zijn onderdelen kan worden aangenomen ;

(...)

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER—15 JUNI 1973

Voorzitter : Ridder Rutsaert

Raadsheer-verslaggever : de h. Gerniers

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaten : Mrs. Bayart en Houtekier

Verkeer—Art. 12.1 Verkeersreglement—Verplichting zo dicht mogelijk bij de rechterrاند van de rijbaan te blijven.

Hoewel art. 12.1 Verkeersreglement de bestuurder niet verplicht uiterst rechts te rijden, ontslaat de enkele omstandigheid dat het voor hem overblijvende baanvak volledig vrij is, hem niet van de verplichting zo dicht mogelijk bij de rechterrاند van de rijbaan te blijven.

De Greeff t/ Christiaens

Gelet op het bestreden arrest, op 9 maart 1971 door het Hof van beroep te Brussel gewezen :

Over het middel afgeleid uit de schending van artikel

12.1, van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer,

doordat het arrest, bij bevestiging van het beroepen vonnis, beslist dat de aansprakelijkheid voor het op 15 april 1968 te Kampenhout gebeurde ongeval uitsluitend bij eiser berust en het middel verwerpt waardoor eiser liet gelden dat de enige oorzaak van het ongeval te vinden was in het feit dat verweerder een inbreuk pleegde op artikel 12.1, van voormeld verkeersreglement door van de rechterkant van de baan af te wijken, en doordat het arrest deze beslissing steunt op de beschouwing dat verweerder niet verplicht was de uiterste rechterzijde te houden, vermits volgens uitzicht en plaatselijke toestand vanuit zijn standpunt bekeken, het voor hem overblijvende baanvak volledig vrij bleek,

terwijl overeenkomstig de bepalingen van artikel 12.1, van voormeld verkeersreglement, de door het arrest in acht genomen omstandigheid verweerder niet ontsloeg van de verplichting zo dicht mogelijk bij de rechterrاند van de rijbaan te blijven :

Overwegende dat het arrest verweerder van elke aansprakelijkheid ontslaat op grond van de beschouwing dat hij niet verplicht was de uiterste rechterzijde te houden vermits, volgens uitzicht en plaatselijke toestand, vanuit zijn standpunt bekeken, het voor hem overblijvend baanvak volledig vrij bleek ;

Overwegende dat luidens artikel 12.1, van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, behalve op de openbare pleinen, elke bestuurder die de rijbaan volgt zo dicht mogelijk bij de rechterrاند van die baan moet blijven ;

Overwegende dat, hoewel dit artikel de bestuurder niet verplicht uiterst rechts te rijden, de enkele omstandigheid dat het voor hem overblijvende baanvak volledig vrij is, hem niet ontslaat van de verplichting zo dicht mogelijk bij de rechterrاند van de rijbaan te blijven ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zoverre het verweerder van elke aansprakelijkheid ontslaat en uitspraak doet over de kosten ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter zou beslist worden ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Gent.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER—17 OKTOBER 1973

Voorzitter : de h. A. Maréchal

Raadsheren : de hh. J. Jans en P. Mahillon

Advocaten : Mrs. Vandenheuvel loco J. Campion, P. Valvekens loco C. Moreau en E. Townel loco C. Jacquemain

Beslag—Bewarend beslag onder derden—Verzet van de schuldenaar—Derdenverzet—Toepassing van art. 1125 Ger.W.

Wanneer de beslagrechter een schuldeiser toelating heeft gegeven om in handen van drie verschillende personen bewarend beslag onder derden te leggen op de aan zijn schuldenaar toebehorende sommen en goederen, is het verzet van de schuldenaar, strekkende tot opheffing van die beschikking, een derdenverzet, dat overeenkomstig art. 1125 Ger.W. met dagvaarding aan alle partijen voor de beslagrechter gebracht moet worden.

Het verzet waarbij slechts een van de derde beslagen werd gedagvaard, is niet toelaatbaar.

N.V. Euro International Trust t/ Brown en
N.V. Arthur Pierre

Gezien het gelijkvormig afschrift van de beschikking gewezen op 29 augustus 1972 door de beslagrechter te Brussel, waarvan geen betekening wordt overgelegd en waartegen hoger beroep, regelmatig naar vorm en tijd, werd ingesteld op 27 september 1972 ;

Overwegende dat de beslagrechter te Brussel bij beschikking van 14 juli 1972, toelating verleende aan eerste geïntimeerde om bewarend beslag onder derden te leggen in handen van 1°) Fenaux, Jean-Claude, 2°) tweede geïntimeerde en 3°) Koolen Arthur, op alle sommen, goederen en meubelen toebehorend onder meer aan appellante ;

Overwegende dat onderhavige eis, door appellante ingeleid, ertoe strekt haar verzet tegen deze beschikking te horen ontvangen en opheffing te horen geven van het bewarend beslag onder derden, krachtens deze beschikking door eerste geïntimeerde in handen van tweede geïntimeerde gedaan ;

Overwegende dat deze eis, ingesteld door een partij die niet opgeroepen noch tussengekomen was voor de beslagrechter welke voormelde toelating verleende, een derdenverzet uitmaakt, dat, overeenkomstig artikel 1125 van het Gerechtelijk Wetboek, met dagvaarding aan alle partijen, voor de beslagrechter moest gebracht worden ; dat dit niet gebeurd is met partijen Fenaux en Koolen, zodat, naar luid van dit artikel, het derdenverzet niet mag toegelaten worden ;

Overwegende dat eerste geïntimeerde dit middel opgeworpen heeft en dat beide andere partijen zich naar de wijsheid van het hof gedragen ;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Ontvangt het hoger beroep ; bevestigt de bestreden beschikking ; veroordeelt appellante tot de kosten in hoger beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

4e KAMER—22 JUNI 1971

Voorzitter : de h. Van Malderen

Openbaar ministerie : de h. M. Peytier

Advocaten : Mrs. Dedycke loco Mahieu en Vanheghe

1. Erfrecht—Verwerping van nalatenschap—Anders dan overeenkomstig art. 784 B.W.—Nietig.

2. Geding—Afstand—Verzet van verweerder tegen de inwilliging.

1. De verwerping van een nalatenschap wordt niet vermoed. Zij kan enkel gedaan worden overeenkomstig art. 784 B.W., m.n. door een verklaring ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg. Elke andere vorm van verwerping is nietig. De aangifte van nalatenschap is een fiscale maatregel die geen burgerrechtelijke gevolgen heeft.

2. Wanneer de verweerder zich verzet tegen de afstand van geding door eiser, beslist de rechtbank over de inwilliging of de weigering van de afstand.

De rechtbank kan een afstand van geding slechts inwilligen wanneer de verweerder er geen voldoende belang bij heeft om zich tegen de afstand te verzetten.

Van Rompaey t/ Van Rompaey

Advies van het Openbaar Ministerie

Van Rompaey François, die overleed op 16 november 1959, en zijn echtgenote, Driessens Jeanne, die overleed op 24 januari 1966, lieten drie zonen na. Van Rompaey Hendrik, verzaakte de nalatenschappen van zijn beide ouders door de aflegging van een verklaring *ad hoc* ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg.

Van Rompaey Victor tekende op 20 juni 1966 samen met zijn beide broers een aangifte van de nalatenschap van zijn moeder waarin wordt verklaard (door de drie zonen): "i) dat haar zoon Van Rompaey Victor François, geboren te Antwerpen de 22 oktober 1922 eveneens verzaakt heeft aan de nalatenschap voortspuitende uit het afsterven van Driessens Jeanne Catherine".

Op 6 maart 1969 dagvaardde Van Rompaey Lodewijk zijn broer Victor tot verdeling en vereffening van de nalatenschappen van *beide* ouders. Op 15 oktober 1969 dagvaardde hij opnieuw zijn broer onder de motivering dat deze "de nalatenschap van zijn moeder ook verzaakt heeft door de verklaring van aangifte van nalatenschap aan de Administratie van Registratie en Domeinen, door partijen op 20 juni 1966, ondertekend" en hij "deze verzaking heeft aangenomen en indien nodig hierbij verklaart aan te nemen", opdat hem akte zou worden verleend van zijn afstand van geding ingeleid op 6 maart 1969 in de mate dat hierin de vereffening en verdeling werd gevraagd van de nalatenschap van de moeder.

Eiser meent dat de verzaking door verweerder rechtsgeldig is, terwijl verweerder meent dat eiser door zijn dagvaarding van 6 maart 1969 verzaakt heeft aan de verzaking van verweerder aan zijn rechten in de nalatenschap van zijn moeder.

De ontvankelijkheid van beide rechtsplegingen wordt niet betwist. Een tegeneis van verweerder, strekkende tot de overname van het onroerend goed afhangende van de nalatenschap, op grond van de wet op de kleine nalatenschappen, wordt niet betwist.

Verwerping van nalatenschap

De zuivere en eenvoudige verwerping van een nalatenschap kan uitsluitend gebeuren volgens de wijze bepaald in het Burgerlijk Wetboek, nl. door een verklaring ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg. Elke andere vorm van verwerping, zelfs een authentieke akte,

is nietig (DE PAGE, IX, nr. 740 ; SCHICKS & VANISTER-BEEK, IV, blz. 125 en 126, die uitdrukkelijk tot het besluit komen dat "la renonciation faite par une convention entre héritiers" nietig is ; AUBRY & RAU, 5ième éd., IX, p. 592).

Conventionele verwerping

Deze impliceert : 1. een aanvaarding en heeft in feite niets met een eigenlijke verwerping te maken en 2. een wilsovereenstemming tussen de erfgenaam die zijn deel in de nalatenschap afstaat en de andere erfgenaam die deze afstand, al dan niet onder bezwarende titel, aanvaardt (DE PAGE, IX, nrs. 744 en 736, geciteerd door eiser ; SCHICKS & VANISTERBEEK, eod. loco). Zulke overeenkomst is aan geen vormen gebonden en kan zelfs stilzwijgend plaatshebben.

Waarde van een aangifte van nalatenschap

In het arrest van 20 september 1962 (*Pas.*, 1963, I, 86) heeft het Hof van Cassatie gesteld dat de ondertekening van een fiscale aangifte van nalatenschap op zichzelf slechts fiscale, geen burgerrechtelijke gevolgen heeft, wat echter niet belet dat de feitenrechter elementen van bewijs uit kan halen (in casu om tot een stilzwijgende aanvaarding van de nalatenschap te besluiten) (DILLEMANS & VERSTRAETE, "Erfenissen. Overzicht van rechtspraak (1961-1967)", *T.P.R.*, 1968, nr. 12 ; R. PIRSON, "Examen de Jurisprudence (1960 à 1964)", *R.C.J.B.*, 1966, nr. 3 ; *R.P.D.B.*, V° *Succession (droits de)*, nr. 897 ; Hof Brussel, 18 januari 1954, *Pas.*, 1955, II, 45 ; Rb. Veurne, 10 maart 1949, *T. Not.*, 1950, 72, in welke twee laatste beslissingen afwijkend werd gereageerd).

De verklaring in de aangifte van nalatenschap, door partijen ondertekend op 20 juni 1966, waarbij verweerder samen met zijn broers kennis geeft aan de Administratie dat hij "eveneens verzaakt heeft aan de nalatenschap" (zoals zijn broer Hendrik die de verwerping deed ter griffie) kan slechts gezien worden hetzij als verwerping van de nalatenschap hetzij als een gevolg van een overeenkomst tussen partijen waarbij verweerder zijn aandeel in de nalatenschap zou hebben geschonken aan eiser.

In de mate dat het de bedoeling zou zijn geweest van verweerder om de nalatenschap van zijn moeder zuiver en eenvoudig te verwerpen, kan deze verklaring geen enkel gevolg hebben ; zulke verwerping is volstrekt nietig.

Eiser beweert evenwel (maar pas in zijn besluiten) dat het om een schenking gaat van verweerder ; een schenking wordt echter nooit vermoed en eiser dient te bewijzen dat zijn broer met de *animus donandi* beziel was en dat hij, eiser, deze schenking aanvaard heeft.

Ons inziens verzetten volgende argumenten zich tegen deze zienswijze van eiser ;

— uit het woord "eveneens" blijkt o.i. dat verweerder de bedoeling had net zoals zijn broer de nalatenschap van zijn moeder te verwerpen ; dit blijkt uit het project van brief dat hij opstelde en waar hij een datum vermeldt voor zijn "verzaking" ter griffie, die echter nooit plaats had ;

— indien er werkelijk een wilsovereenstemming was tussen partijen enerzijds om een deel in de nalatenschap

te schenken en anderzijds om dit deel te aanvaarden, is het onverklaarbaar dat eiser, die deze schenking zou aanvaard hebben, op 6 maart 1969 dagvaardde tot vereffening en verdeling van de nalatenschap, waarvan hij door zijn bewuste aanvaarding (volgens zijn thesis) toch moest weten dat ze hem gans en geheel toebehoorde ;

— ook de dagvaarding van 15 oktober 1969 is niet gegrond op de vaststelling dat er een overeenkomst bestond tussen partijen, maar wel op het feit dat verweerder "aan de nalatenschap van zijn moeder *verzaakt heeft door de verklaring van aangifte van nalatenschap*" ; eiser beroept zich aldus duidelijk op een verwerping van nalatenschap door verweerder, die echter, zoals hierboven werd uiteengezet, nietig is, en derhalve niet op een overeenkomst tussen partijen ;

— tenslotte heeft een aangifte van nalatenschap essentieel alleen fiscale gevolgen en kan moeilijk op zichzelf doorgaan als "een onderhandse akte waarin de conventionele verwerping tussen partijen werd vastgesteld" ; hoogstens kan zij een bewijselement uitmaken voor het bestaan van een stilzwijgende overeenkomst tussen partijen.

Er is ter zake dan ook geen rechtsgeldige verwerping geweest ; een overeenkomst tussen partijen nopens een 'conventionele verwerping' werd niet gesloten zoals voornamelijk blijkt uit de dagvaardingen die eiser aan verweerder liet betekenen.

Besluit : beide zaken dienen samengevoegd te worden ; de vordering ingesteld door de dagvaarding van 15 oktober 1969 is in hoofddeorde ongegrond ; er dient overgegaan te worden tot de vereffening en verdeling van de nalatenschappen van beide ouders van partijen ; de tegeneis is gegrond.

Vonnis

Overwegende dat de vorderingen A.R. 1652 en 7322 strekken tot het bevelen van de verrichtingen van vereffening en verdeling van de gemeenschap bestaan hebbende tussen wijlen de echtgenoten François Van Rompaey-Jeanne Driessens en van hun beide nalatenschappen of minstens van die van eerstgenoemde zodat gezegde vorderingen verknocht zijn naar voorwerp en in het belang van een goede rechtsbedeling dienen samengevoegd te worden ;

Overwegende dat de tegeneis strekt tot overneming van het hiernavermelde onroerend goed in onverdeeldheid bij toepassing van de Wet van 16 mei 1900, artikel 4, gewijzigd door de Wet van 20 december 1961 ;

Overwegende dat bij dagvaarding in het geding A.R. 1652 eiser vroeg dat er in tegenwoordigheid van verweerder, of deze behoorlijk opgeroepen, tot voormelde verrichtingen zou worden overgegaan ;

Overwegende dat eiser in de dagvaarding van het geding A.R. 7322 vraagt dat hem akte gegeven wordt dat verweerder de nalatenschap van zijn moeder verworpen heeft en dat hij, eiser, alleen en uitsluitend in de nalatenschap van zijn moeder gerechtigd is en dat de verrichtingen van vereffening en verdeling enkel bevolen worden wat betreft de nalatenschap van de vader van partijen en dat hij, eiser, afstand doet van het geding A.R. 1652 in de mate waarin dit in hoofddeorde ook strekte tot de vereffening en verdeling van de nalatenschap van de moeder van partijen ;

Overwegende dat Van Rompaey Hendrik ter griffie van deze rechtbank op 29.4.1960 verklaarde de nalatenschap van zijn vader te verwerpen en op 18.4.1966 die van zijn moeder ;

Overwegende dat deze verklaring niet betwist wordt en ook niet kan betwist worden, daar zij geschiedde overeenkomstig artikel 784 B.W. luidens hetwelk: de verwerping van een nalatenschap niet vermoed wordt, doch alleen kan gedaan worden op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement waar de nalatenschap is opge gevallen in een bijzonder daartoe gehouden register ;

Overwegende dat elke andere vorm van verwerping, welke niet overeenkomstig deze wettelijke bepaling gebeurt, nietig is (DE PAGE, IX nr. 740) ;

Overwegende dat eiser niet bewijst dat verweerder Van Rompaey Victor, een verklaring ter griffie gedaan heeft ;

Overwegende dat luidens artikel 825, lid 2, Ger.W. de rechtbank beslist over de inwilliging of weigering van de afstand van geding, in geval van betwisting ;

Overwegende dat de dagvaarding van 6.3.1969 (A.R. 1652) op zichzelf reeds het bewijs levert dat eiser aan de beweerde verwerping van nalatenschap van zijn moeder door verweerder, welke hij zou aanvaard hebben, geen geloof hechtte, vermits de daarin gevorderde vereffening en verdeling tussen partijen "in tegenwoordigheid van gedaagde of deze behoorlijk opgeroepen" duidelijk en ontegensprekelijk betrekking heeft op de nalatenschappen van beide ouders ;

Overwegende bovendien dat art. 825 Ger.W. de bevestiging is van een constante rechtspraak volgens welke de rechtbank slechts een afstand van geding kan inwilligen wanneer de verweerder geen voldoende belang heeft om zich tegen de afstand te verzetten (A. Fetweis, in *Séminaire de Ligneuville, étude du projet de code judiciaire*, Luik, 1966, blz. 101 en de aldaar aangehaalde referenties ;

Overwegende dat in casu verweerder vanzelfsprekend een rechtmatig belang heeft zich te verzetten tegen deze afstand ;

Overwegende inderdaad dat vermits eiser niet bewijst dat verweerder de nalatenschap van zijn moeder verworpen heeft overeenkomstig artikel 784 B.W., van kracht op het ogenblik van de aangifte van voormelde nalatenschap van de moeder van partijen, (20.6.1966) verweerder niet als erfge rechtigde in deze nalatenschap kan geweigerd worden ;

Overwegende dat de aangifte van nalatenschap een fiscale maatregel is, die geen burgerrechtelijke gevolgen heeft (Cass. 20 september 1962, *Pas.*, 1963, I, 86 ; J. RENAULD en M. GRÉGOIRE, overzicht rechtspraak 1949-1966, in *J.T.*, 1969, 80, nr. 21 en de aldaar aangehaalde referenties) ;

Overwegende dat voor zoveel eiser beweert dat aan de aangifte een overeenkomst van partijen zou ten grondslag liggen, volgens welke verweerder de nalatenschap van zijn moeder aan eiser zou geschonken hebben, deze bewering elke grondslag mist daar eiser niet bewijst deze schenking te hebben aanvaard (art. 894 B.W.), de dagvaarding van 6.3.1969 precies het tegendeel bewijzend ;

Overwegende derhalve dat de rechtbank bij toepassing van art. 825, lid 2, Ger.W. de afstand door eiser (in

geding A.R. 7322) van geding A.R. 1652 voor zover dit strekt in hoofdorde tot vereffening en verdeling van de nalatenschap van de moeder van partijen, weigert, zodat de vordering A.R. 7322 (dagvaarding van 15 oktober 1969) in hoofdorde ongegrond is ;

Overwegende dat eiser zich naar de wijsheid van de rechtbank gedraagt wat de tegeneis betreft ;

Overwegende dat deze tegeneis dient ingewilligd te worden ;

Overwegende dat de rechtbank vooralsnog niet over de nodige inlichtingen beschikt wat betreft de waarde van het onroerend goed, zodat de hiernabepaalde onderzoeksmaatregel zich opdringt ;

Overwegende dat de hiernavermelde deskundige schatter de eed zal afleggen ten overstaan van de vrederechter van het kanton Asse overeenkomstig de voorschriften van art. 4, lid 4, van de Wet van 16 mei 1900 (Cass., 23 september 1960, *J.T.*, 1961, 315) ;

(...)

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Arbh. Brussel, afd. Antwerpen (3e Kamer), 7 juni 1973

Arbeidsovereenkomst bedienden—Apothekeres—Bevoegdheid van de arbeidsgerechten—Vennootschap eigenaar van de apotheek—Rechtsverhouding—Hooggekwalificeerd intellectueel beroep—Ondergeschiktheid—Bestanddelen.

Geïntimeerde, apothekeres in een aan een vennootschap toebehorende officina, werd zonder opzegging of vergoeding wegens een beweerde contractuele tekortkoming ontslagen. De vennootschap, appellante, betwist op grond van de tussen partijen bestaande rechtsbetrekkingen de bevoegdheid van de arbeidsgerechten.

Het Arbeidshof wijst de exceptie van onbevoegdheid principieel van de hand :

"Daar de gevorderde opzeggingsvergoeding gebaseerd is op het bestaan tussen partijen van een arbeidsovereenkomst voor bedienden, zijn de arbeidsgerechten in elk geval bevoegd *ratione materiae*, zelfs indien mocht blijken dat de aangevoerde rechtsgrond niet bewezen is. In het laatste geval dient tot de ongegrondheid van de eis, doch niet tot de onbevoegdheid van de arbeidsgerechten besloten te worden (Cass., 21 februari 1944, *Pas.*, 1944, I, 219 ; Hof Brussel, 5 mei 1934, *Pas.*, 1934, II, 115)."

Het bestreden vonnis (Arbh. Antwerpen, 26 juni 1972) wordt bevestigd m.b.t. het bestaan tussen partijen van een arbeidsovereenkomst voor bedienden :

"Met betrekking tot hooggekwalificeerde intellectuele beroepen wordt het bestaan van een kenmerkende band van ondergeschiktheid gedetermineerd door externe verschijningsvormen van de gezagsverhouding ; de complete technische onafhankelijkheid noch de stringente regels van een deontologie verhinderen het bestaan van een arbeidsovereenkomst (vgl. voor apothekers-bedienden : Cass., 24 maart 1966, *R.W.*, 1966-67, 979 ; Cass., 31 maart 1967, *Pas.*, 1967, I, 903).

"Ten aanzien van de rechtsbetrekkingen tussen partijen dient vastgesteld te worden : dat mevrouw V. ertoe gehouden was full-time de apotheek Oosterveld, eigendom van eiseres in hoger beroep, te bedienen gedurende een vastgestelde uurrooster ; dat gedaagde in hoger beroep haar afwezigheden voortdurend diende te rechtvaardigen onder bedreiging van sanctie ; dat zij slechts vakantie kon nemen met instemming van eiseres in hoger beroep ; dat zij een vaste maandvergoeding genoot van 32.000 fr. ; dat zij de apotheek uitsluitend voor rekening van de P.V.B.A. C. exploiteerde

welke exclusief de winsten opnam en de lasten droeg; dat de bevoorrading en het vaststellen der prijzen in overleg met eisers in hoger beroep geschiedde.

"De bovenstaande vaststellingen tonen afdoende aan dat mevrouw V. onder gezag, leiding en toezicht tewerkgesteld was en dat tussen partijen een arbeidsovereenkomst voor bedienden was gesloten.

"Het bestaan van een bediendencontract is een rechtsfeit; derhalve kan de niet-aansluiting bij de R.M.Z. enkel als een secundaire indicie aanvaard worden mits ze door de overige bestanddelen van de zaak bevestigd wordt. Zulks is in het onderhavige geschil niet het geval.

"Het feit dat mevrouw V. een bevoorradingsovereenkomst sloot met de depothouder van het Sint-Vincentiusgasthuis bewijst in genen dele de hoedanigheid van zelfstandige apotheker.

"Het wordt immers enerzijds niet ernstig betwist dat zij de bedoelde overeenkomst uitsluitend voor rekening van de P.V.B.A. C. sloot, welke feitelijk de leveringen deed en de winsten ervan opstreek, terwijl anderzijds de reglementering de depothoudende ziekenhuizen ertoe verplicht zich in medicamenten te bevoorraden bij apothekers die een voor het publiek toegankelijke officina houden (artikel 9, K.B. van 29 juni 1967).

"Dat bepaalde stukken op naam van mevrouw V. toegezonden werden is volkomen irrelevant.

"Tenslotte is ook de bewering van C., als zou de wetgeving betreffende de uitoefening van de geneeskunde een onverenigbaarheid inhouden ten aanzien van de uitoefening van het apothekersberoep in het raam van een arbeidsovereenkomst, van elke grond ontbloeit".

(Voorzitter: de h. Rauws—Substituut-generaal: de h. Wildiers—Advocaten: Mrs. J. Mertens de Wilmars, loco Schöller, en P. Van den Bergh—In de zaak: P.V.B.A. Cedophar t/ Vereecke).

EUROPEES RECHT

Overzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (22-27 oktober 1973)

Zaak 5/73 - Balkan (prejudiciël)
Schapekaas en koersschommelingen

Bij invoer van 13.590 kg schapekaas uit Bulgarije in de Bondsrepubliek Duitsland moest de importeur aan de Duitse douane een compenserend bedrag van ruim DM 6.000 betalen op grond van een verordening, door de Raad vastgesteld ter voorkoming van verstoringen van de landbouwmarkt ten gevolge van de *tijdelijke verruiming van de fluctuatiemarges van de valuta's*.

De importeur vorderde voor een Duits Finanzgericht nietigverklaring van de aanslag, stellende dat de verordening van de Raad in strijd was met het E.E.G.-Verdrag.

De Duitse rechter legde een daartoe strekkende vraag voor aan het Hof, dat verklaarde dat bij onderzoek niet was gebleken van gegronde bezwaren tegen de geldigheid van de verordening van de Raad.

Zaak 9/73 - Schlüter en Zaak 10/73 - Rewe-Zentral (prejudiciël)

Het Hof wees voorts arrest in twee analoge zaken. Daar in vroegen de verwijzende rechters het Hof echter bovendien of de resolutie van de vertegenwoordigers der Lid-Staten van 22 maart 1971 betreffende de verwezenlijking in etappes van een economische en monetaire unie de Lid-Staten al dan niet verbood de pariteit van hun valuta's anders vast te stellen dan bij wege van een besluit tot bepaling van een vaste pariteit. Met andere woorden: Verbiedt deze

resolutie de Lid-Staten hun wisselkoersen te laten zweven? Het Hof beantwoordde deze vraag ontkennend. Deze resolutie kan geen verbod bevatten waarop de justitiabelen zich voor een nationale rechterlijke instantie kunnen beroepen.

Zaak 43/72 - Merkur tegen Commissie

Tenslotte heeft het Hof uitspraak gedaan in een beroep tegen de Commissie, ingesteld door een Duitse importeur die zich eveneens benadeeld achtte door de monetaire gemeenschapsmaatregelen.

De Raad had de Commissie bij verordening opgedragen compenserende bedragen vast te stellen bij de uitvoer van landbouwprodukten, ter voorkoming van verstoringen op de landbouwmarkt wegens de *tijdelijke verruiming van de fluctuatiemarges van de valuta's*.

Een Duitse firma klaagde erover dat voor gerst en gerstprodukten geen compenserende bedragen waren vastgesteld. Voor het Hof vorderde zij van de Gemeenschap DM 50.000 schadevergoeding. Het Hof wees dit af. Aangezien de Raad de Commissie uitdrukkelijk had gemachtigd compenserende bedragen voor landbouwprodukten vast te stellen, was de Commissie eveneens bevoegd zulks voor bepaalde produkten na te laten, *indien de handel in deze produkten naar haar mening geen verstoring op de landbouwmarkt zou veroorzaken*.

BOEKBESPREKING

P. GERBENZON EN N.E. ALGRA, **Voortgangh des rechten. De ontwikkeling van het Nederlandse recht tegen de achtergrond van de Westeuropese cultuur**, 3^e geheel herziene druk, H.D. Tjeenk Willink, Groningen, 1972, XIII + 434 blz. - Prijs: 29,50 fl.

Besef van de veranderlijkheid van het recht binnen een voortdurende maatschappelijke werkelijkheid zal de jurist, ook de zuivere praktijk-jurist, behoeden voor verabsolutering van het positieve recht, voor conservatisme. Zo gezien heeft de rechtsgeschiedenis voor elke jurist waarde.

Het boek van Gerbenzon en Algra geeft geen geschiedenis van privaatrechtelijke instellingen; evenmin gaat het diep in op de geschiedenis van de staatsinstellingen ('rechterlijke organisatie'), al is het staatkundig en maatschappelijk kader, waarbinnen de 'voortgangh des rechten' zich afspeelt, wel aangegeven. Het recht wordt in zijn ontwikkeling geschetst en de Nederlandse rechtsgeschiedenis wordt behandeld als een facet van de Westeuropese cultuurgeschiedenis.

De auteurs kozen het heden als eindpunt, omdat zij beseffen, dat het oordeel vooral ten aanzien van de recente evolutie slechts voorlopig kan zijn en in feite niet meer is dan een door eigen tijd en omstandigheden bepaalde visie.

Een waardevol boek, dat een specifieke plaats onder de handleidingen van Nederlandse rechtsgeschiedenis inneemt.

L. Th. Maes

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen
Pablo Neruda

Op 7 november jl. organiseerde de Conferentie een Pablo Neruda-avond, waaraan prof. W. Bossier en de auteurs W.M. Roggeman, M. Braet en E. van Vliet hun medewerking verleenden.

De voorzitter, Mr. F. Erdman, herinnerde de confraters eraan dat de Vlaamse Conferentie moet openstaan voor alle opinies en strekkingen, hoe uiteenlopend en tegenstrijdig

zij ook mogen zijn. Hij sprak de hoop uit dat dit in het verleden steeds geëerbiedigde standpunt ook voor de toekomst zal blijven gelden.

Als inleidende kennismaking met de poëzie van Neruda las E. van Vliet enkele gedichten voor uit de gedichtenbundel « Twintig liefdesgedichten en één wanhoopsgedicht », die Neruda op twintigjarige leeftijd schreef en waarvan op dit ogenblik niet minder dan twee miljoen exemplaren over de hele wereld verspreid zijn.

Prof. W. Bossier belichtte het surrealistische, mythologische en kosmische in het werk van deze Zuidamerikaanse Nobelprijswinnaar, wiens dood door tienduizende Chileenen als het heengaan van een familielid werd betreurd. Hij legde ook de nadruk op de door de critici vaak gereleeverde zgn. tegenstrijdigheden in het werk van Neruda, die zowel de hermetische vertolker was van de gehele kosmos als de epische politiek geëngageerde dichter, waaraan hij zowel de gevangenis als de hoogste roem te danken had. Vervolgens trok prof. Bossier de parallel tussen Neruda's werk en dat van de Frans schrijvende Vlaming E. Verhaeren, die zoals Neruda sterk aards, visionair en instinctief was ingesteld. Tot slot vroeg hij de aandacht voor het groots episch gedicht van 15.000 verzen, de « Algemene Zang » waaruit E. van Vliet een fragment voorlas.

W.M. Roggeman haakte onmiddellijk in op de actualiteit door het laatste gedicht « De Satrapen » van Neruda voor te lezen, waarin hij een hevige aanval doet op de toestanden in Chili. De politieke betrokkenheid van Neruda, die in dit gedicht duidelijk tot uiting komt, vindt volgens spreker haar oorsprong in diens ervaringen gedurende de Spaanse burgeroorlog, waarin hij een hechte vriendschap sloot met Federico Garcia Lorca. Deze burgeroorlog bracht een definitieve ommekeer in zijn leven en poëtisch oeuvre en inspireerde hem tot het schrijven van de diep menselijke gedichtenbundel « España en el corazón ». Na hieruit een zeer aangrijpend gedicht te hebben voorgelezen wees Roggeman erop hoe, ondanks de grote tegenstellingen, de steeds weerkerende thema's van angst, eenzaamheid en terderheid een constante in het werk van Neruda vormen.

De laatste spreker, de dichter M. Braet, belichtte meer de mens Neruda, sterk begaan met het lot van zijn volk, in staat tot grote vriendschappen, levensgenieter, strijder voor rechtvaardigheid en menselijkheid. Zijn meer anekdotische uiteenzetting gaf een afgerond geheel aan deze avond, die op een volledige wijze de figuur van een der grootste Zuidamerikaanse dichters nader tot de toehoorders heeft gebracht. Tot slot van zijn soms ontroerend betoog las M. Braet het door voor- en tegenstanders van Neruda hoog gewaardeerde gedicht: « Vrede voor de avondschemeringen », waarvan de laatste verzen nog naklinken:

« Ik wil niet, dat weer bloed
het brood doordrenkt, de bonen,
de muziek; ik wil dat de mijnwerker,
het kind,
de advocaat, de zeeman,
de poppenfabrikant met mij komen,
dat we een film gaan kijken en buitenkomen
om de roodste wijn te drinken.
Ik kom niet, om iets op te lossen.
Ik kwam hier, om te zingen
en om je met mij te doen zingen. »

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

BELGISCH-LUXEMBURGSE UNIE VOOR STRAFRECHT

Door de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht is een vergadering bijeengeroepen te Brussel op vrijdag 14

december 1973 te 17 uur in de zaal van de eerste kamer van het Hof van Beroep.

Prof. Mr. J.M. Van Bemmelen, emeritus hoogleraar van de Rijksuniversiteit te Leiden, zal er spreken over: Recente ontwikkelingen in het Nederlands Strafrecht.

OPRICHTING VAN EEN UNIVERSITAIRE KRING VOOR RECHTSTHEORIE TE ANTWERPEN

In het begin van dit academiejaar werd door enkele studenten in de rechten van de Antwerpse Universiteit de « Universitaire Kring voor Rechtstheorie Antwerpen » (UKra) opgericht met het doel de belangstelling voor de rechtstheorie te stimuleren door voordrachten, discussies, publikaties, enz.

Voorlopig wordt het bestuur waargenomen door de volgende studenten van de U.I.A.: J. De Jonghe, P. Fantin, M. Lambrechts en F. Reyntjens. Waarnemend secretaris is Dirk Verreydt.

Het thema dat door de Kring voor Rechtstheorie dit jaar speciaal wordt bestudeerd is dat van de *Rechtsvinding* in al zijn aspecten.

Met het oog hierop kwam Prof. Van Gerven (KUL) op 14 november praten over « Het beleid van de Rechter: streven naar een aanvaardbare oplossing ». Op 27 november is om 14 uur op de UIA-campus een discussie gepland over « Recht en ethiek », ingeleid door Prof. Storme (RUG en UFSIA).

Op langere termijn wordt of werd reeds contact opgenomen met eminente rechtstheoretici uit binnen- en buitenland, o.m. de Duitser Esser, de Nederlanders Langemeijer, ter Heide, Schoordijk, enz.

De lidmaatschapsbijdrage voor de UKRA bedraagt 150,— fr. (50,— fr. voor studenten) te storten op ASLK-rekening nr. 001-0284769-53 t.n.v. UKRA, D.2.04, Universiteitsplein, 2610 Wilrijk.

De leden worden op de hoogte gehouden van verdere initiatieven.

TIJDSCHRIFTEN

Verzameling der arresten van de Raad van State—jg. 1972—nr. oktober-december

Rechtspraak.

Jura Falconis—jg. 1973—nr. 5

Werkgroep faillissementen, Rapport faillissement: een kritische benadering van rechtstheorie en praktijk—Carl De Busschere, De feitelijke scheiding der echtgenoten—W. Appels, De bestraffing van de buitenechtelijke geslachtsbetrekkingen gedurende de nieuwe tijd (2^e deel)—Antoine Doolaege en Jan Theunis, Interview met Prof. W. Van Gerven over "Het beleid van de rechter".

Belgische Rechtspraak in Handelszaken—jg. 1973—nr. 11-12

In memoriam C. Vandenbergh, voorzitter der Rechtbank van Koophandel te Leuven—Rechtspraak.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht—jg. 73—nr. 4

Walter Van Assche, Het preventief toezicht op de grondwettigheid van de ontwerpen van wet en decreet—Mr. A.J. Hilgen, Rechtstoestand overheids personeel in Nederland—Rita Jongbloed-Hamerlynck, Het ius cogens in het volkenrecht—L. Prakke, Kabinetsformatie 1973—Mr. G.J. De Cuyper, De wet op de kredieturen—G.J. De Cuyper, De werknemerspensioenen—F. Beirnaert, Gemeentewezenen—Rechtspraak.